

Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Lingegebied & Diefdijk-Zuid**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7230 Alkalisch laagveen
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Lingegebied & Diefdijk-Zuid**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

Als onderdeel van het beschermd natuurmonument Oeverlanden langs de Linge, zoals aangewezen bij besluit van 1 december 1986 (NMF/N 86-16057, Stcr. 1987, nr. 2), komen te vervallen: de in paragraaf 3.5 van de Nota van toelichting van dit besluit bedoelde terreindelen, welke zijn aangegeven op de kaart opgenomen in bijlage A bij deze Nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
w.g. Sharon A.M. Dijksema
d.d. 23 mei 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling

van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Zuider Lingedijk en Diefdijk zuid" en onder nummer NL3004007 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio¹. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitatype in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid (landelijk gebiedsnummer 70).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid ligt in de provincies Gelderland en Zuid-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Geldermalsen, Lingewaal en Leerdam.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument vallen buiten het Natura 2000-gebied. Van deze terreindelen vervalt de status van beschermd natuurmonument op grond van artikel 3 van dit besluit. In paragraaf 3.5 van deze Nota van toelichting is hierop een toelichting gegeven.

Het gedeelte buiten het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid behoudt de status als beschermd natuurmonument.

Het beschermd natuurmonument Oeverlanden langs de Linge is aangewezen op 1 december 1986 (NMF/N 86-16057; Stcrt. 1987, nr. 2).

Het staatsnatuurmonument Oeverlanden langs de Linge is aangewezen op 29 juli 1988 (NMF/N88-7077; Stcrt. 1988, nr. 171).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1. Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De rivier de Linge heeft een smal stroomgebied tussen de Rijn en de Waal. Het landschap is minder dynamisch dan dat van de grote rivieren, maar heeft in veel opzichten toch het karakter van een rivierenlandschap. De afwisseling van met land en water samenhangende gradiënten die bepaald worden door voedselrijkdom, (micro)reliëf en bodem hebben geleid tot voor het riviereengebied kenmerkende landschapselementen, begroeiingen en soorten. Samenhangend met de geringere dynamiek, wordt het gebied gekenmerkt door interessante overgangen naar laagveen, die tot uiting komen door een diversiteit aan verlandingsgemeenschappen. In de uiterwaarden is een kleinschalig, afwisselend landschap met grienden, bosjes, rietvelden, rietruigten, graslanden en waterplassen aanwezig. Ook liggen er enkele wielen en tichelgaten binnen het gebied.

Langs het zuidelijke deel van de Diefdijk liggen vooral kleiputten met moerassen, moerasbosjes en nattere graslanden, die zijn ontstaan bij de aanleg van dijken.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Lingengebied & Diefdijk-Zuid behoort tot het Natura 2000-landschap "Riviereengebied".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrictlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁵.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁶.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingengebied & Diefdijk-Zuid is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (datum kaartproductie: 4-4-2013). Het betreft een gebied tussen Arkel en Acquoy (Oeverlanden langs de Linge, Zuiderlingedijk) en daarop aansluitend, tussen Leerdam en Zijderveld (Diefdijk-Zuid).

Het Natura 2000-gebied (alleen Habitatrictlijngebied) beslaat een oppervlakte van ongeveer 750 ha. Het (voormalig) beschermd natuurmonument Oeverlanden Linge (280 ha) is hier in zijn geheel in opgenomen. Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op technische punten verbeterd⁷:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (0)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Habitatrictlijngebied vallen (zie paragraaf 3.5 voor afwijking op deze beleidsregel)

⁵ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁶ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁷ Wijzigingen aangeduid met (0) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt. Aldaar is de kadastrale lijn aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen groter dan 1 ha worden toegelicht in de volgende alinea.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is verder als volgt aangepast:

- Uitbreiding met het westelijk deel van het beschermd natuurmonument Oeverlanden Linge (circa 200 ha, merendeels Staatsbosbeheer) gelet op het voorkomen van Natura 2000-waarden (kamsalamander, grote en kleine modderkruiper, bittervoorn). Eén van de beleidslijnen is erop gericht om aangrenzende beschermde natuurmonumenten met Natura 2000-waarden binnen Natura 2000 op te nemen (zie paragraaf 3.5 voor afwijking op deze beleidsregel).
- Delen van de Linge (bedoeld worden de bevaarbare delen van de rivier), die waren meebegrensd, zijn buiten de begrenzing gebracht omdat hier geen Natura 2000-waarden voorkomen. Het betreft drie trajecten ter hoogte van Acquoy, Leerdam en tussen Heukelum en Kedichem (lengte respectievelijk 400, 700 en 1800 meter).
- Een strook percelen langs het fietspad langs de Appeldijk (Heukelum) is verwijderd omdat dit (volks)tuinen en boomgaarden betreft (- 2 ha).
- Een strook grond tussen het Galgenwiel en de dorpskern van Asperen is verwijderd (- 9,8 ha), omdat het sportvelden en droog grasland betreffen die geen betekenis hebben voor het Natura 2000-gebied.
- Uitbreiding met natuurterreinen (116 ha) aan de westkant van de Diefdijk als leefgebied van de kamsalamander en grote modderkruiper en vanwege de aanwezigheid van de habitattypen ruigten en zomen (H6430) en vochtige alluviale bossen (H91E0). Dit betreft merendeels gronden van het Zuid-Hollands Landschap (merendeels bestaande natuur, geen nieuwe natuur).
- Uitbreiding met een perceel onder Acquoy (2 ha, eigendom Staatsbosbeheer) dat recent is afgeplagd voor de ontwikkeling van het habitattype kalkmoerassen (H7230).
- Drie percelen langs de Langendijk (Asperen), die in gebruik zijn als boomgaard, zijn verwijderd omdat ze geen directe functie vervullen voor de instandhouding van het gebied. (°)
- Hetzelfde geldt voor enkele percelen ten westen van het Wiel van Bassa nabij Schoonrewoerd. (°)

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.

- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

3.5 Intrekking deel beschermd natuurmonument

Een of meerdere terreindelen van het beschermd natuurmonument Oeverlanden langs de Linge zijn gelegen buiten het Natura 2000-gebied (zie ook paragraaf 2.1)

Dit betreft terreindelen bestaande uit tuinen aan de Zuiderlingedijk (Spijk) zoals aangeduid op de detailkaart die is opgenomen in bijlage A van deze Nota van toelichting. De totale omvang van bedoelde terreindelen bedraagt 0,08 ha. Deze terreindelen herbergen geen waarden die zijn aan te merken als natuurschoon of die van natuurwetenschappelijke betekenis zijn zoals bedoeld in de genoemde aanwijzing tot beschermd natuurmonument. Om deze reden is de aanwijzing tot beschermd natuurmonument van de in bijlage A aangeduide terreindelen op grond van artikel 15 van de Natuurbeschermingswet 1998 ingetrokken

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrictlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrictlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁹. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrictlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrictlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrictlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrictlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2009) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430A Ruigten en zomen (*moerasspirea*)

H7230 Alkalisch laagveen
Verkorte naam Kalkmoerassen

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Verkorte naam Vochtige alluviale bossen

betreft de subtypen:

H91E0A *Vochtige alluviale bossen (*zachthoutooibossen*)

H91E0B *Vochtige alluviale bossen (*essen-iepenbossen*)

H91E0C *Vochtige alluviale bossen (*beekbegeleidende bossen*)

4.2.2 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2009) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

⁹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹¹. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Lingebied & Diefdijk-Zuid ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H7230	5	5	Zie bijlage B.3			nee
*H91EOB	5	3	ca. 200	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	nee

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². De habitatsoort kamsalamander (H1166) heeft bij de aanmelding geleid tot selectie van het gebied (zie ook bijlage B.3).

¹¹ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹² De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹³ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeepriek (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijffloren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) zijn verspreid aanwezig in de oeverlanden van de Linge en met name tussen Spijk en Heukelum, ten oosten van Leerdam en aan de westzijde van de Diefdijk. Het habitatype kalkmoerassen (H7230) is aanwezig op enkele percelen in de omgeving van de Put van Bullee bij Acquoy. Vochtige alluviale bossen (H91E0) komen verspreid voor langs de Linge, Zuiderlingedijk en de Diefdijk (Spijk, Heukelum, ten oosten van Leerdam, De Geeren). *Zachthoutoibossen* (H91E0A) zijn onder meer aanwezig ten zuiden van Arkel, aan de zuidoever bij Spijk, bij Kedichem, langs de Zuiderlingedijk en ten oosten van Leerdam. *Essen-iepenbossen* (H91E0B) onder meer bij Rietveld, langs de Zuiderlingedijk ter hoogte van Heukelum en in de Hoenderwaard. *Beekebegeleidende bossen* (H91E0C), onder directe of indirecte invloed van beek of rivier, zijn onder andere aanwezig bij Heukelum en langs de Diefdijk bij Leerdam. Bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149) komen wijdverspreid voor in sloten en andere ondiepe wateren binnen het gebied. De grote modderkruiper (H1145) is aangetroffen langs de Nieuwe Zuider Lingedijk en langs de Diefdijk. Door de verborgen levenswijze van deze soort is het verspreidingsbeeld vermoedelijk onvolledig. Voor de drie soorten geldt dat het Natura 2000-gebied een onderdeel vormt van een (veel) groter verspreidingsgebied. De oeverlanden van de Linge tussen Arkel en Heukelum, de omgeving van de Zuider Lingedijk en de terreinen langs de Diefdijk behoren tot het leefgebied van de kamsalamander (H1166). Voortplanting van deze soort is vastgesteld in wateren tussen Arkel en Spijk, bij Heukelum en aan de westzijde van de Diefdijk. In het laatstgenoemde deelgebied worden de beide dijken door de soort gebruikt als migratie- en overwinteringsplaats.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁴ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

¹⁴ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H6430 Ruigten en zomen

- Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A).
Toelichting Het habitatype komt in dit gebied over een kleine oppervlakte voor en levert een relatief kleine bijdrage aan de landelijke doelstelling.

H7230 Kalkmoerassen

- Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting In het gebied komen in enkele tichelgaten zeer soortenrijke (ten dele veenvormende) vegetaties voor die gerekend worden tot de Associatie van Bonte paardestaart en Moeraswespenorchis (*Equiseto variegati-Salicetum repentis*), een vorm van het habitatype die beperkt is tot het rivierengebied. Dergelijke begroeiingen staan – net als andere vormen van het habitatype – in ons land sterk onder druk. De instandhouding is hier afhankelijk van de toevoer van kalkrijk grondwater.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

- Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit, *zachtouthooibossen* (subtype A) en *essen-iepenbossen* (subtype B) en behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit, *beekbegeleidende bossen* (subtype C). Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan.
Toelichting De habitattypen vochtige alluviale bossen, *zachtouthooibossen* (subtype A), vochtige alluviale bossen *essen-iepenbossen* (subtype B) en vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komen vaak voor in de vorm van cultuurgronden. Gezien het geringe belang van dit gebied voor de subtypen A en B (ook potentieel) zijn behoudsdoelstellingen geformuleerd. Voor de beekbegeleidende bossen (subtype C) zijn mogelijkheden om de kwaliteit te verbeteren in het oosten van het gebied.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1134 Bittervoorn

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting In het gebied Lingebied & Diefdijk-Zuid komt de bittervoorn wijdverspreid voor. Met name de laatste jaren wordt de soort veelvuldig waargenomen op diverse locaties in het gebied. Het Lingebied maakt deel uit van het kernverspreidingsgebied van de bittervoorn in het westelijke rivierengebied. De populatie in het gebied is hier onderdeel van een ruimer voorkomende metapopulatie.

H1145 Grote modderkruiper

- Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
Toelichting De grote modderkruiper komt verspreid in het gebied voor. Recentelijk werden er verschillende juvenielen in de slotenstelsels ten noorden van Asperen waargenomen. Het Lingebied maakt deel uit van het hoofdverspreidingsgebied van de grote modderkruiper. De aanwezige populatie maakt deel uit van een grotere metapopulatie in de wijde omgeving.

H1149 Kleine modderkruiper

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
Toelichting De kleine modderkruiper verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. Zowel in Nederland als in dit gebied komt de soort algemeen en wijdverspreid voor.

H1166 Kamsalamander

- Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De kamsalamander komt op veel verschillende plaatsen in het gebied voor. De oeverlanden van de Linge zijn een belangrijke voortplantingsplaats voor de kamsalamander. De dijken worden door de kamsalamander gebruikt als migratie- en overwinteringsplaats.

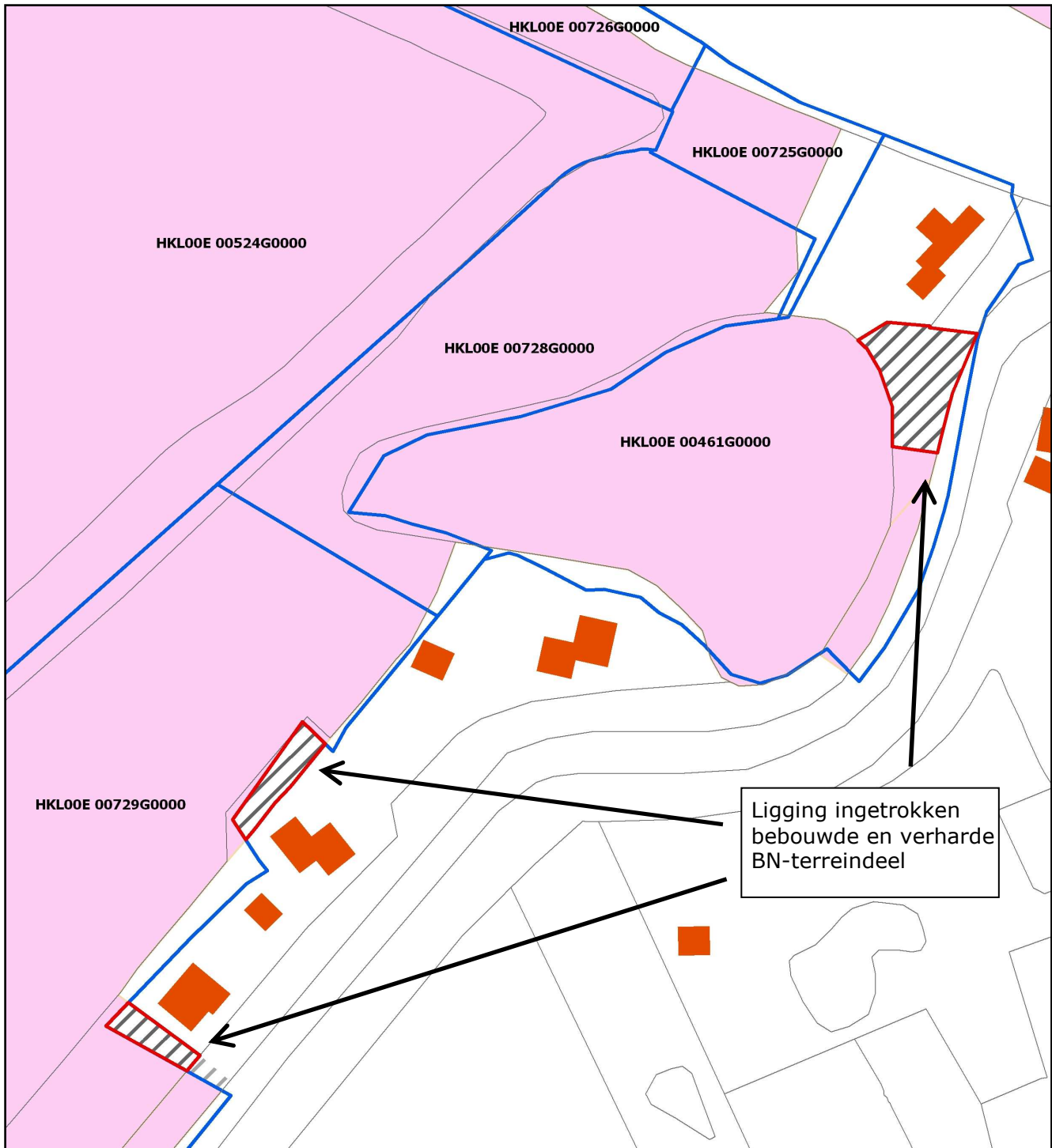
5.5 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Intrekking terreindelen beschermd natuurmonument

Aanduiding plekken waar terreindelen die volgens de kaart deel uitmaken van het beschermd natuurmonument Oeverlanden langs de Linge, zijn ingetrokken als onderdeel van het betreffende beschermd natuurmonument

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2009), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype kalkmoerassen (H7230). Het habitatype komt voor op enkele binnendijkse percelen bij Acquoy (ter hoogte van de Put van Bullee).

B.2 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

- In afwijking van het ontwerpbesluit (2009) is het gebied niet aangewezen voor de vogelsoort zwarte stern (A197). De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrictlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

B.3 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elke Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H7230 - Kalkmoerassen

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn voor het habitatype kalkmoerassen (H7230) twee verbonden onderscheiden: het Knobbies-verbond (*Caricion davallianae*) en het Verbond van Biezenknoppen en Pijpenstrootje (*Junco-Molinion*). Voor het eerstgenoemde subtype zijn de volgende drie

gebieden geselecteerd: Springendal & Dal van de Mosbeek (045), Boddenbroek (052)¹⁵ en Geleenbeekdal (154). Voor het tweede subtype zijn de gebieden Elperstroomgebied (028)¹⁶, Lemselermaten (048) en Stelkampsveld (060) geselecteerd.

In afwijking van de aanmelding worden voor dit habitattype nu geen subtypen meer onderscheiden. De redenen hiervoor zijn dat het aantal locaties van het habitattype in ons land zeer gering is en dat de begroeiingen van beide verbonden veelal mozaïeken vormen. Op grond van recente inzichten zijn de vijf belangrijkste gebieden voor het habitattype als geheel:

- Springendal & Dal van de Mosbeek: het beste voorbeeld is aanwezig in het brongebied van de Mosbeek met soorten als armbloemige waterbies, veenmosorchis en vetblad.
- Geleenbeekdal: het hellingveentje in het Kathagerbroek is de enige plek in Nederland met kensoorten als gele zegge, veenzegge en schubzegge.
- Lemselermaten: goede kwaliteit met kenmerkende en bijzondere soorten als armbloemige waterbies, breed wollegras en vetblad.
- Stelkampsveld: goed ontwikkeld met kenmerkende en bijzondere soorten als parnassia en moeraswespenorchis.
- Elperstroomgebied: met tweehuizige zegge (één van de twee landelijke populaties).

Ten behoeve van voldoende geografische spreiding kan hieraan nog worden toegevoegd:

- Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070): vanwege zeer soortenrijke kleine-zeggebegroeiingen behorend tot een associatie die beperkt is tot het Natura 2000-landschap "Rivierengebied".

H91E0B – *Vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen			
Landelijke oppervlakte ca. 200 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
081	Kolland & Overlangbroek	A2 (30-50%)	Aanwijzingsbesluit 2011
038	Uiterwaarden IJssel	A1 (15-30%)	Provincie Gelderland 2009
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2004

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de volgende vijf gebieden geselecteerd voor dit prioritaire subtype: Kolland & Overlangbroek (081), Bunder- en Elsloërbos (153), Springendal & Dal van de Mosbeek (045), Geuldal (157) en Bekendelle (063).

De indeling van de subtypen B en C is sinds de aanmelding van het Habitatrictlijngebied (2003) gewijzigd. Het subtype *essen-iepenbossen* (subtype B) langs grote rivieren werd toentertijd niet als apart subtype onderscheiden, maar als onderdeel van het voormalige subtype Verbond van Els en Vogelkers (*Alno-Padion*). Van de genoemde gebieden komt subtype B, zoals nu opgevat, alleen voor in Kolland & Overlangbroek. De voorkomens van vochtig alluviaal bos in de andere genoemde gebieden worden nu gerekend tot het subtype *beekbegeleidende bossen* (subtype C). Voor het subtype *essen-iepenbossen* herbergt naast Kolland & Overlangbroek ook Uiterwaarden IJssel (038) een aanzienlijke oppervlakte van dit habitattype. Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) vormt, met meer dan 2% van de landelijke oppervlakte, het derde belangrijkste gebied.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoort:

H1166 – Kamsalamander

Ten tijde van de aanmelding van de Habitatrictlijngebieden (2003) zijn de volgende gebieden voor deze habitatsoort geselecteerd: Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027), Landgoederen Oldenzaal (050), Landgoederen Brummen (058)¹⁷, Korenburgerveen (061) en Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070)¹⁸. Deze gebiedselectie was gebaseerd op een verspreidingsanalyse welke heeft geresulteerd in een lijst van 14 kernleefgebieden met verspreidingsconcentraties. Deze kernleefgebieden bestaan uit complexen van

¹⁵ Boddenbroek is in 2012 als Habitatrictlijngebied vervallen (Uitvoeringsbesluit Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 met betrekking tot zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio).

¹⁶ Destijds bekend als Elperstroom.

¹⁷ Destijds bekend als Leusveld, Voorstonden en Empesche-/Tondensche Heide.

¹⁸ Destijds bekend als Zuider Lingedijk en Diefdijk zuid.

cultuurgronden en bos- en natuurgebieden. Hieruit zijn bovengenoemde vijf gebieden geselecteerd als duidelijke herkenbare en topografisch begrensde landschappelijke eenheden bestaande uit bos- en natuurkernen met aangrenzende cultuurgronden voor zover in gebruik als leefgebied van de kamsalamander. Ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding is hier nog het volgende gebied aan toegevoegd: Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131)¹⁹.

B.4 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling²⁰ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). Bij broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H6430A – Ruigten en zomen, <i>moerasspirea</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage ^a	Besluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

¹⁹ Destijds bekend als Loonse en Drunense Duinen, de Brand en de Leemkuilen.

²⁰ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	C	conform ontwerp
072	IJsselmeer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

(a) De weergegeven relatieve bijdragen betreffen een voorlopige inschatting, omdat er nog onduidelijkheid is over de landelijke oppervlakte van dit subtype.

De landelijke staat van instandhouding van het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De landelijk opgave is gericht op het behoud van de huidige verspreiding van deze ruigten die meestal lintvormige begroeiingen vormen over het gehele rivierengebied. Bijzondere soorten van dit subtype zijn onder meer te verwachten in ruigten en zomen in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater en in laagveenmoerassen. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H7230 – Kalkmoerassen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
048	Lemselermaten	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
065	<i>Binnenveld</i>	<i>ontwikkeling</i>			<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	B2	conform ontwerp
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype kalkmoerassen is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitatype is in de loop van de 20^e eeuw sterk achteruit gegaan. Vrijwel alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling om dit sterk onder druk staande habitatype te herstellen.

H91E0A – *Vochtige alluviale bossen, zachthoutoibossen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	B2 ^c	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	verbetering	B2 ^c	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>		<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ^a	behoud	C	conform ontwerp
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
108	Oude Maas	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud ^b	verbetering	A2	ontwerpbesluit

114	Krammer-Volkerak	uitbreiding	verbetering	C	concept-ontwerp
152	Grensmaas	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan²¹.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) is toegestaan²¹.
- (c) De relatieve bijdrage geldt voor het Natura 2000-gebied als geheel, dus voor het Habitatrichtlijngedeelte en het Vogelrichtlijngedeelte gecombineerd.

Ongeveer drie kwart van de landelijke oppervlakte van het habitattype vochtige alluviale bossen, *zachtouthoutoibossen* (subtype A) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²².

De landelijke opgave voor het aspect kwaliteit kan niet in alle gebieden worden nagestreefd. In het Habitatrichtlijngedeelte van het gebied Uiterwaarden IJssel wijkt de doelstelling af vanwege de beperkte mogelijkheden binnen de begrenzing van dit deel van het gebied in vergelijking met het Vogelrichtlijngedeelte van het gebied, waar de doelstelling wel aansluit op de landelijke doelstelling. In Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070) is, gezien het geringe belang van dit gebied voor het type, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Een andere reden voor het afwijken van de landelijke doelstelling is dat er al een goede kwaliteit aanwezig is, bijvoorbeeld in Oude Maas (108), waar behoud van de kwaliteit derhalve voldoende is.

H91E0B – *Vochtige alluviale bossen, essen-iepenbossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	A1	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud ^a	behoud	B1	conform ontwerp
081	Kolland & Overlangbroek	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	uitbreiding	verbetering	C	concept-ontwerp

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan²¹.

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattype vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (subtype B) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het habitattype is momenteel uiterst zeldzaam langs de rivieren. In alle gebieden, met uitzondering van Kolland & Overlangbroek (081) en Lingegebied & Diefdijk-Zuid (070), wordt herstel van dit subtype nagestreefd. In Lingegebied & Diefdijk-Zuid is, gezien de beperkte potenties voor uitbreiding van de oppervlakte en de reeds goede kwaliteit, een behoudsdoelstelling geformuleerd. Kolland & Overlangbroek is het belangrijkste gebied voor dit subtype. Het habitattype komt er reeds over aanzienlijke oppervlakte voor en heeft plaatselijk een bijzondere kwaliteit door het voorkomen met bijzondere epifytische en ook terrestrische mossen. Uitbreiding wordt op korte termijn niet noodzakelijk geacht en kwaliteitsverbetering is niet haalbaar omdat behoud al een forse inspanning vereist.

²¹ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

²² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Oude Maas (Stcrt. 2011, 4458).

H91E0C – *Vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
048	Lemselermaten	behoud ^a	verbetering	B1	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
061	Korenburgerveen	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
063	Bekendelle	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
070	Lingebied & Diefdijk-Zuid	behoud ^b	verbetering	C	doel aangepast ^c
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
134	Regte Heide & Riels Laag	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit ^x
135	Kempensland-West	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
145	Maasduinen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
147	Leudal	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
148	Swalmdal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
149	Meinweg	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
153	Bunder- en Elsloërbos	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
161	Noorbeemden & Hoogbos	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitattypen kalkmoerassen (H7230) of overgangs- en trilvenen (H7140) is toegestaan²¹.
- (b) Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype kalkmoerassen (H7230) is toegestaan²¹.
- (c) De doelstelling is op het aspect kwaliteit aangepast van behoud naar verbetering. Met de huidige kennis blijken er goede potenties voor kwaliteitsverbetering aanwezig. Het subtype lift mee op de ontwikkeling tegen verdroging van het gebied in het kader van de TOP-lijst van verdrogingsgebieden.

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype *beekbegeleidende bossen* is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in gebieden waar potenties zijn, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit nagestreefd, bijvoorbeeld in de gebieden Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen (131), Leudal (147) en Geuldal (157). In sommige gebieden, zoals Bunder- en Elsloërbos (153),

is reeds een zodanige oppervlakte van het habitatype aanwezig waardoor behoud van de oppervlakte voldoende is.

B.4.2 Habitatrictlijn: soorten

H1134 – Bittervoorn						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
009	Groote Wielen	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud ^a	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
070	Lingebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	C	conform ontwerp
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^b	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
136	Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (H3260A), is toegestaan²¹.
- (b) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitatypen schorren en zilte graslanden (H1330) of ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²¹.

De landelijke staat van instandhouding van de bittervoorn is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

H1145 – Grote modderkruiper						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit	
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit	
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit	
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit	

034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	doel aangepast ^a
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling is aangepast van "behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie" naar "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie". Het gebied biedt potentie voor een herstelopgave binnen de huidige begrenzing.

De landelijke staat van instandhouding van de grote modderkruiper is beoordeeld als "matig ongunstig". Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Wel is duidelijk dat het leefgebied is gekrompen. De landelijke doelstelling is gericht op het plaatselijk verbeteren van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De toepassing van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de gedragscode voor waterschappen kunnen tevens een positieve bijdrage leveren aan een verbetering van het leefgebied van de soort. Herstel doelstellingen zijn neergelegd in die gebieden waar de soort onder druk staat en/of er goede mogelijkheden zijn voor het uitbreiden en verbeteren van het leefgebied ten behoeve van het uitbreiden van de populatie.

H1149 – Kleine modderkruiper					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
083	Botshol	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud ^a	behoud	behoud	ontwerpbesluit
092	Iperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
130	Langstraat	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
135	Kempenland-West	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

(a) Enige achteruitgang in omvang leefgebied ten gunste van habitattypen schorren en zilte graslanden (H1330) of ruigten en zomen (H6430) is toegestaan²¹.

De landelijke staat van instandhouding voor de kleine modderkruiper is op het aspect leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke opgave. Inventarisatiegegevens van de soort zijn slechts in beperkte mate aanwezig, daarom worden er geen relatieve bijdragen per gebied gegeven. Gezien de ruime verspreiding en het algemene voorkomen van de soort, voldoet de kwaliteit van het leefgebied op het merendeel van de vindplaatsen. Het streven is om het algemeen voorkomen van de kleine modderkruiper in Nederland te bestendigen. Het is met name van belang om de soort in de kern van zijn verspreidingsgebied in hoge aantallen en wijdverspreid te behouden. Net als de grote modderkruiper kan de kleine modderkruiper daarnaast profiteren van de ingeslagen beleidswegen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het meer ecologisch beheren van wateren door waterschappen.

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Holtigerveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit

066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	doel aangepast ^a
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittepolder	uitbreiding	verbetering	behoud	aanwijzingsbesluit
128	Brabantse Wal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
136	Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringselven	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
141	Oeffelter Meent	behoud	behoud	behoud	aanwijzingsbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

(a) De verspreidingsdoelstelling is verwijderd.

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In de meeste overige gebieden wordt volstaan met behoud van het leefgebied en de populatie van de soort. In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 23 september 2009 zijn 11 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de vierde tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 24 september 2009 tot en met 4 november 2009 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door ruim 700 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit als in de zienswijzen die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²³ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Voor het gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid zijn 97 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

²³ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

2.1 ALGEMEEN

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrictlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006²⁴ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Stappen in het selectieproces van Habitatrictlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)²⁵ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie

²⁴ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁵ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrictlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden. Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend (zie hoofdstuk 2). In het Lijstdocument (2004)²⁶ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)²⁷ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft

²⁶ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁷ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het

vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

2.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een inspreker is van mening dat de gemeente Giessenlanden geheel vergeten is. Volgens de inspreker zijn de Natura 2000-stukken niet ter inzage gelegd bij de gemeente en wordt zowel in de Nota van toelichting als in de Inspraakwijzer de gemeente Giessenlanden niet genoemd. De Nota van toelichting noemt wel de gemeenten Geldermalsen, Leerdam en Lingewaal. De inspreker wil dat hier duidelijkheid over bestaat.

Het ministerie van LNV maakte de ontwerp-aanwijzingsbesluiten breed bekend en heeft ze op verschillende plakken ter inzage gelegd, bij de vestigingen van de Directies Regionale Zaken van het ministerie van LNV en de kantoren van de betrokken provincies, gemeenten en waterschappen. Ook worden de besluiten op internet gepubliceerd. Het overgrote deel van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid is gelegen binnen de gemeenten Geldermalsen, Leerdam en Lingewaal. Een klein deel van het gebied is gelegen binnen de gemeente Giessenlanden. Per abuis zijn de stukken niet ter inzage gelegd in deze laatstgenoemde gemeente. Hoewel vervelend, meent het ministerie van EL&I dat door de brede bekendmaking en verspreiding van de besluiten en achtergronddocumenten een ieder voldoende op de hoogte is gebracht van de informatie en inspraakmogelijkheden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)²⁸ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.
- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en

²⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

markante verschillen in landgebruik.

Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Gebleden is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringsgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: "*(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter,*

gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitel over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"²⁹.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinstallaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door

²⁹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker geeft aan dat op de Natura 2000-kaart van Lingegebied & Diefdijk-Zuid de provinciegrens verkeerd staat ingetekend. Volgens de inspreker dateert de grens op de kaart van voor de herindeling in 1986. Hierdoor is het voor de inspreker niet duidelijk welke provincie er bedoeld wordt, voor de herindeling viel het postcodegebied van de inspreker in Provincie Zuid-Holland, sinds de herindeling in 1986 valt het in Provincie Gelderland. Tevens merkt de inspreker op dat op de kaart niet alle bebouwing is ingetekend, wat de inspreker graag wel ziet gebeuren.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Op de Natura2000-kaart staan geen provinciegrenzen ingetekend. Voor het intekenen van bebouwing wordt gebruik gemaakt van het bestand van gebouwen van het Kadaster.

Een inspreker is van mening dat de uitbreidingsdoelstelling van het habitattype kalkmoerassen (H7230) een lastige opgave is. De inspreker geeft aan dat locaties met goede uitbreidingsmogelijkheden voor kalkmoerassen buiten de huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid liggen. De potentiële locaties liggen volgens de inspreker binnen de Ecologische Hoofdstructuur en de inspreker geeft aan dat er momenteel een plan van aanpak wordt gemaakt voor ontwikkelingsmogelijkheden voor kalkmoerassen. De inspreker verzoekt dat de potentiële gebieden meebegrensd worden.

De zienswijze is niet overgenomen. In het ontwerpbesluit is met de begrenzing al rekening gehouden met de uitbreidingsdoelstelling voor kalkmoerassen.

Een inspreker verzoekt de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid uit te breiden met de omliggende polders omdat deze van groot belang zijn voor de kamsalamander (H1166), bittervoorn (H1134) en grote modderkruiper (H1145).

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De genoemde soorten hebben een zeer ruime verspreiding. Dat betekent niet dat het gehele verspreidingsgebied als Natura 2000 gebied moet worden aangewezen. Het begrensde gebied is voldoende om aan de verplichting van de Habitatrichtlijn te voldoen.

Enkele insprekers geven aan voorstander te zijn van de huidige meebegrenzing van het wiel waarin het eiland Fort Asperen zich bevindt, onder andere vanwege de vleermuizen die in het fort huizen.

De zienswijze heeft niet geleid tot een aanpassing in de begrenzing. Er zijn geen gegevens bekend die wijzen op de aanwezigheid van meervleermuizen in Fort Asperen.

Meerdere insprekers verbazen zich over een passage uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit: "Uitbreiding met natuurterreinen (113 ha) aan de westkant van de Diefdijk als leefgebied van de kamsalamander en de grote modderkruiper. Dit betreft gronden van het Zuid-Hollands Landschap (merendeels bestaande natuur, geen nieuwe natuur)". De insprekers zijn van mening dat dit niet gerechtigd is omdat het nieuwe natuur betreft.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De bedoelde terreinen liggen buiten de grens van de aanmelding uit 2003 én ten westen van de Diefdijk. Daar is geen nieuwe natuur aangegeven.

Een inspreker verzoekt in dit kader om het perceel met kadastraal nummer G185 en 1,393 hectare groot buiten de begrenzing te laten, omdat het in agrarisch gebruik is met een PSAN-overeenkomst.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. In perceel G185 ligt een poel waarin kamsalamander voorkomt. Dit perceel wordt daarom niet uit de begrenzing gehaald.

Een andere inspreker verzoekt drie percelen niet op te nemen binnen de begrenzing. De inspreker geeft aan dat de percelen in het voorontwerp van het bestemmingsplan van de gemeente Leerdam ingetekend zijn als landbouwgrond en het begrensd stuk richting De Waai is voor een gedeelte in 2004 pas ingericht.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Uitsluitend ecologische criteria mogen worden gehanteerd bij het begrenzen van Natura 2000-gebieden. De planologische bestemming mag daarbij niet worden meegewogen. De percelen waar inspreker op doelt maken deel uit van het leefgebied van soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere inspreker verzoekt drie percelen buiten de begrenzing te laten, omdat deze niet in eigendom zijn van Stichting Het Zuid-Hollands Landschap. Inspreker wil een grotere afstand tussen zijn boomgaarden en het Natura 200-gebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Betreffende percelen zijn opgenomen binnen de begrenzing bij de aanmelding van het gebied in 2003. De eigendomssituatie of afstand tot gebied met ander gebruik mag geen reden zijn om gedeelten van het Natura 2000-gebied buiten de begrenzing te brengen.

Nog enkele insprekers voeren aan dat de door het besluit aangewezen uitbreidingsgronden voornamelijk natuur betreft die recentelijk (sinds tien jaar, na de ruilverkaveling) zijn verkregen en ingericht (in 2004 en 2005 zijn poelen aangelegd ten behoeve van de kamsalamander (H1166)).

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. De percelen zijn binnen de begrenzing opgenomen omdat de natuurdoelen overeenkomen met de doelen van het aangrenzende Natura 2000-gebied.

Een inspreker verzoekt een gebied ten oosten van Asperen mee te begrenzen met het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid. Volgens de inspreker is dit gebied zowel onderdeel van het rijksmonument Nieuwe Hollandse Waterlinie als het Nationaal Landschap Rivierengebied en grenst het aan Fort Asperen en de oevers van de Linge. De natuurwaarden van het gebied zijn volgens de inspreker hoog door het voorkomen van onder andere de kamsalamander (H1166), grote modderkuiper (H1145), kleine modderkruiper (H1149), ijsvogel (A229), grutto (A156), karekiet, steenuil, groene specht en poelkikker. Deze waarden dreigen te verdwijnen door gemeentelijke woningbouwplannen als er geen extra bescherming is. Natura 2000 kan volgens de inspreker voor de extra bescherming zorgen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het gebied ten oosten van Asperen kwalificeert niet voor de genoemde Habitatrichtlijnsoorten kamsalamander (H1166), grote modderkruiper (H1145) en kleine modderkruiper (H1149), zodat het niet is meebegrensd als Habitatrichtlijngebied. Daarnaast is het niet mogelijk om doelstellingen op te nemen voor de grote karekiet (A298), ijsvogel (A229), grutto (A156), steenuil en groene specht, omdat Lingegebied & Diefdijk-Zuid alleen is aangewezen als Habitatrichtlijn en niet als Vogelrichtlijngebied. Het gebied voldoet niet aan de eisen om als Vogelrichtlijngebied aangewezen te worden. Het behoort voor geen enkele Vogelrichtlijnsoort tot de belangrijkste gebieden.

Een inspreker is van mening dat een duurzaam en veilig functioneren van de primaire en regionale waterkeringen (rivierdijken, Linge en Diefdijklinie) voorop moet staan. De waterveiligheid mag niet in het geding zijn, daarom verzoekt de inspreker de veiligheidszone rond de waterkeringen niet mee te begrenzen als Natura 2000-gebied.

Dwingende redenen van groot openbaar belang zoals de binnendijkse veiligheid wegen altijd zwaarder dan ecologische criteria. Dat betekent echter niet dat daaraan geen randvoorwaarden zijn verbonden. Op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 dient het bevoegde gezag onder meer te toetsen of er alternatieven voorhanden zijn. Als dat niet het geval is moet ervoor worden gezorgd dat de schade aan de natuur elders wordt gecompenseerd. Het speelt hierbij geen rol of maatregelen ten behoeve van de veiligheid binnen of buiten het begrensde gebied genomen worden, maar of ze een negatief significant effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker verzoekt de percelen met kadastrale nummer L772 en L774 (1,2490 hectare) buiten de begrenzing te halen omdat deze in eigendom zijn van de inspreker, evenals het aangrenzende perceel met kadastraal nummer 655. De inspreker verbaasd zich erover dat de gronden zonder overleg meebegrensd zijn.

De zienswijze is overgenomen voor zover het de percelen 772 en 774 betreft, omdat op de percelen geen waarden aanwezig zijn en ook niet te verwachten valt dat zij zich hier kunnen ontwikkelen. Het perceel 655 ligt buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

Enkele insprekers geven aan dat aan de westzijde van de Diefdijk in de polder Kortgerecht gebieden zijn ingetekend als Natura 2000-gebied die nu nog eigendom zijn van particulieren.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Conform de criteria van de Habitatrichtlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. De eigendomssituatie heeft hierbij geen rol gespeeld,

Enkele insprekers merken op dat het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid vanaf 2003 met twee gebieden (twintig hectare in 2006 en anderhalve hectare in 2008) in Polder Kortgerecht nabij Schoonrewoerd is uitgebreid. Volgens de insprekers liggen de gebieden los van elkaar en zijn deze niet aaneengesloten met het oorspronkelijke Natura 2000-gebied. Deze gebieden zijn volgens de insprekers afkomstig uit de eigendommen van een terreinbeherende organisatie en dienen als grond voor de Ecologische Hoofdstructuur. Bij de insprekers bestaat het vermoeden dat deze gronden zijn opgenomen in het Natura 2000-gebied omdat de provincie de Ecologische Hoofdstructuur niet financieel rond kan krijgen.

Deze zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van de begrenzing. De gebieden zijn begrensd op basis van ecologische kwaliteiten. Het is in dit geval niet noodzakelijk om daarvoor ook de tussenliggende gebieden aan te wijzen.

Enkele insprekers merken op dat het noordelijk gedeelte van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid geen aaneengesloten gebied is. Als twee losse onderdelen liggen beide gebieden (waarvan de één ongeveer 24 hectare en de ander anderhalve hectare) tussen stukken grond die vallen onder de Ecologische Hoofdstructuur en particuliere grond. Het is volgens de insprekers onduidelijk welke ecologische criteria ten grondslag liggen aan de aanwijzing van deze gebieden. Omdat de gebieden niet aaneengesloten zijn, ontstaat er volgens de insprekers een groter gebied dat beperkingen in bedrijfsvoering opgelegd krijgt.

Bepaalde gebieden bestaan inderdaad uit enkele afzonderlijke deelgebieden. Elk deelgebied herbergt voldoende waarden om afzonderlijk te voldoen aan de criteria voor selectie en begrenzing.

Een inspreker wijst erop dat in de samenvatting van de Nota van Antwoord wordt beschreven dat niet verworven nieuwe natuur voorlopig buiten de begrenzing moet vallen. In het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid is echter een boomgaard meebegrensd terwijl het particulier eigendom betreft. Volgens de inspreker is dit in strijd met het antwoord in de Nota van Antwoord.

De zienswijze is overgenomen. De boomgaarden waar geen waarden of potenties zijn buiten de begrenzing zijn gebracht

Enkele insprekers verzoeken het perceel met kadastraal nummer 561 buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid te houden. Volgens de insprekers dient overeenkomstig jaren van milieuwetgeving en beleid het perceel buiten de voorgestelde begrenzing te blijven.

Deze zienswijze heeft niet tot een wijziging van de begrenzing geleid. Van perceel 561 is slechts het zuidelijk in het perceel gelegen bosje begrensd, omdat daar waarden aanwezig zijn.

Een inspreker is van mening dat enkele percelen buiten de invloed van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid gebracht dienen te worden in verband met lopende uitbreidingsplannen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Conform de criteria van de Habitatrichtlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Ruimtelijke voornemens mogen daarbij geen rol spelen.

Een inspreker verzoekt om de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid meer in overeenstemming te brengen met het daadwerkelijke gebruik. Dit houdt volgens de inspreker in dat de grens tot het volgende perceel, in eigendom van een natuurbeherende organisatie, in noordelijke richting op moet schuiven. De grens van het Natura 2000-gebied zal ongeveer halverwege perceel met kadastraal nummer 855 (van de Linge naar de dijk) moeten lopen.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Conform de criteria van de Habitatrichtlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Ruimtelijke voornemens mogen daarbij geen rol spelen.

Een inspreker maakt bezwaar tegen de toevoeging van een strook grond aan het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid, namelijk het dijktalud van de Zuiderlingedijk gelegen tussen de Zuiderlingedijk en de wiel. De inspreker geeft aan dat deze strook grond diens eigendom is en deel uit maakt van diens kavel. De toegang naar het woonhuis van de inspreker loopt over deze strook. Het overige deel van de strook is door de inspreker in gebruik als schapenweide, welke begraasd wordt van het voorjaar tot het najaar. Volgens de informatie van de inspreker behoorde deze strook grond niet tot het beschermd natuurgebied, zoals aangewezen in 1986 (NMF/N 86-16057) en in 1988 (NMF/N88-7077) en is nu nieuw toegevoegd aan het Natura 2000-gebied. De inspreker verzoekt om de betreffende strook grond uit het begrensde Natura 2000-gebied te halen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van de begrenzing. Het betreffende perceel behoort ook tot het Beschermd Natuurmonument.

Een inspreker verzoekt de percelen met kadastrale nummers L773 en L865 (samen 1,3510 hectare) buiten de begrenzing te halen. De inspreker verbaast zich erover dat de gronden zonder overleg meebeğrensđ zijn.

De zienswijze is overgenomen. Op de percelen komen geen Natura 2000-waarden voor en er zijn daarvoor ook geen potenties aanwezig.

Een inspreker verzoekt het perceel met kadastraal nummer G377 te Leerdam buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid te halen. De inspreker geeft aan dat het perceel diens eigendom betreft. De inspreker benadrukt dat volgens het ontwerp-aanwijzingsbesluit bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uitmaken van het aangewezen gebied, tenzij ze expliciet wel bij de aanwijzing zijn betrokken. Dit laatste is volgens de inspreker in diens situatie niet het geval. Een andere inspreker verzoekt het perceel met kadasternummer LDM00G00270G te Leerdam buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid te halen. De inspreker geeft aan dat het perceel diens eigendom betreft.

De zienswijze is overgenomen. De percelen 377 en 270 worden buiten de begrenzing geplaatst.

Een inspreker stelt voor om de hectaren langs de Diefdijk-Zuid, die momenteel niet meer in agrarisch gebruik zijn ten bate van natuur, te gebruiken voor de instandhoudingsdoelstellingen in plaats van de aangewezen beschermingszones. De inspreker is anders bang dat het voortbestaan van diens bedrijf in gevaar komt.

De zienswijze is niet overgenomen. Conform de criteria van de Habitatrichtlijn mogen uitsluitend ecologische factoren een rol spelen bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden.

Een inspreker verzoekt om het gebied ten westen van De Waai in de noordoosten van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid buiten de begrenzing te halen. De inspreker is van mening dat de begrenzing niet logisch is omdat De Waai niet verbonden is met de rest van het Natura 2000-gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. Conform de criteria van de Habitatrictlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Daarvoor is het niet altijd noodzakelijk om gebieden te verbinden.

Een inspreker verzoekt diens perceel buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid te halen. De inspreker wil zelf over diens eigendommen beslissen en de inspreker geeft aan geen medewerking te willen verlenen aan Natura 2000.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het eigendomsrecht is geen absoluut recht en het kan ten behoeve van het algemene belang door regelgeving worden beperkt. In het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 kunnen er ter bescherming van de natuurwaarden van een Natura 2000-gebied in een beheerplan voorwaarden worden gesteld aan het grondgebruik. Binnen de in een dergelijk beheerplan gestelde kaders houdt de eigenaar het recht zijn gronden naar eigen inzicht te gebruiken.

Een inspreker verzoekt perceel L20 te gemeente Beesd buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid te halen. Dit perceel betreft in gebruik zijnd agrarische pachtland.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Conform de criteria van de Habitatrictlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. De beheerssituatie mag daarbij geen rol spelen.

Enkele insprekers geven aan dat ze een vergunning verkregen hebben voor de aanleg van een weg, welke nog niet gerealiseerd is. De aanwijzing van het Natura 2000-gebied kan volgens de insprekers de daadwerkelijke aanleg van de weg belemmeren. Bovendien maken de insprekers bezwaar tegen de aanwijzing van een weiland en een ruigte, in eigendom, als Natura 2000-gebied, omdat de aanwijzing geplande ontwikkelingsmogelijkheden van de insprekers belemmeren. Tevens zijn de insprekers van mening dat het weiland en de ruigte niet kwalificeren als Natura 2000-gebied.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Op grond van de verplichtingen van de Habitatrictlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van het Natura 2000-gebied. Het voornemen om een weg aan te leggen moet getoetst worden aan de Natuurbeschermingswet.

Voor wat betreft het weiland en de ruigte: conform de criteria van de Habitatrictlijn hebben uitsluitend ecologische factoren een rol gespeeld bij de selectie en begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Geplande ontwikkelingsmogelijkheden mogen daarbij geen rol spelen.

Een inspreker geeft aan dat er zich aan de westzijde van de Linge een klein gebied bevindt dat voor ruim een derde deel sinds mensenheugenis in gebruik is als volkstuin. Het betreft een strook over de volle lengte van het perceel, langs een sloot onder de stadsmuur van Asperen met kadastraal nummer 303. De rest van het perceel aan de Lingezijde is voornamelijk hakhout. Volgens de inspreker wordt er gevist en aan beide zijden worden kleine boten gemeerd. De inspreker verzoekt om er zorg voor te dragen dat het gebruik van dit gebied kan worden voortgezet.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het perceel is in het verleden al aangewezen als Beschermd Natuurmonument. De algemene beleidslijn is dat alle Beschermd Natuurmonumenten binnen de Natura 2000-gebieden bij de aanwijzing worden meebegrensd en niet ter discussie staan.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Tevens zijn er vragen over weidevogels en waarom ze geen bescherming krijgen in de Natura 2000-gebieden.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen

en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen

onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor een habitatype zoals kalkmoerassen (H7230) en een soort als de kamsalamander (H1166). Voor dit habitatype en deze soort zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult³⁰. In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")³¹, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)³² is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan

³⁰ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³¹ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

³² Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Lingegebied & Diefdijk-Zuid een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Gelderse en Zuid-Hollandse toeristische product. Het gebied met onder andere grienden en rietlanden en het karakteristieke landschap met dijken, uiterwaarden, doorbraakkolken en tichelterreinen typerend voor een rivierenlandschap zijn de belangrijkste trekpleisters voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van het habitatype kalkmoerassen (H7230) en de habitatsoort kamsalamander (H1166) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Weidevogels

Een aantal insprekers signaleert dat er in de Vogelrichtlijngebieden geen ruimte is voor in ons land broedende weidevogels, in die zin dat er geen doelstellingen voor weidevogels geformuleerd zijn. Onder weidevogels worden vogelsoorten verstaan die in uitgestrekte graslanden broeden. Het is overigens geen uitsluitende classificatie.

Voor broedvogels worden alleen gebieden aangewezen indien:

- de betreffende soort voorkomt op bijlage I van de Vogelrichtlijn;
- het een andere (trekkende) watervogel betreft die nestelt in broedkolonies van minstens 1% van de biogeografische populatie (twee soorten: aalscholver en kleine mantelmeeuw);
- de soort kan worden beschouwd als andere geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2

van de Vogelrichtlijn, die voorkomt op de Rode Lijst én waarvoor de beschermde gebieden een wezenlijke bijdrage (minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie) leveren aan de bescherming van de soort (zie ook Nota van Antwoord Vogelrichtlijn deel 1, bijlage 3A).

Weidevogelsoorten staan (met uitzondering van de kempfaan) niet op bijlage I maar worden wel beschouwd als geregeld voorkomende trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

Kunnen weidevogels dan als broedvogels worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten?

Zowel de kempfaan (bijlage I-soort) als de watersnip (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) voldoen aan bovenstaande criteria. De grutto (soort zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) bijvoorbeeld voldoet niet aan bovenstaande criteria, omdat slechts 18% broedt binnen de Natura 2000-gebieden, in plaats van minstens 25% van de Nederlandse broedpopulatie. De bescherming van broedende grutto's in Natura 2000-gebieden levert maar een kleine bijdrage aan de instandhouding van de soort op landelijke schaal. Dat neemt niet weg dat het ministerie van Economische Zaken (EZ) een groot belang hecht aan een rijk agrarisch cultuurlandschap buiten de Natura 2000-gebieden en tevens streeft naar een structurele oplossing voor het weidevogelbeheer. Zo worden de opstellers van de beheerplannen voor Natura 2000 er op gewezen dat in de beheerplannen rekening moet worden gehouden met gebiedsspecifieke natuurwaarden, zoals weidevogels³³.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

De "ten gunste formulering"

Binnen het juridische kader van de Habitatrichtlijn is verslechtering van aanwezige waarden niet toegestaan. In aanwijzingsbesluiten wordt met een "ten gunste formulering" een uitzondering gemaakt als er uitbreiding moet plaatsvinden van een in ongunstige staat verkerend habitatype of soort én die uitbreiding alleen kan plaatsvinden ter plekke van een reeds aanwezig ander habitatype of leefgebied van een soort en het geen uitstel duldt (Natura 2000 doelendocument).

Ook het onderhavige besluit kent bijvoorbeeld de bepaling dat de oppervlakte vochtige alluviale bossen (H91E0) mag afnemen ten behoeve van het habitatype kalkmoerassen (H7230). Er moeten maatregelen genomen worden om de oppervlakte van kalkmoerassen te vergroten en hierbij is het toegestaan dat dit deels ten koste gaat van vochtige alluviale bossen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten³⁴ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

³³ Uitvoering aangenomen motie Snijder-Hazelhoff, TK 2008-2009, 31 700 XIV, nr. 117.

³⁴ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevend aantal genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypes op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³⁵. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidierегeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker geeft aan dat de actuele botanische waarden van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid in de vegetatietypen rietmoeras en dotterbloemhooidanden zitten. De inspreker betreurt het dat deze niet-kwalificerend zijn. Volgens de inspreker zullen deze vegetatietypen profiteren van de nodig geachte waterhuishoudkundige maatregelen voor het habitatype ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A).

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De genoemde vegetatietypen behoren niet tot de habitattypen die vallen onder de Habitatrichtlijn bijlage I. Dat de vegetatietypen profiteren van maatregelen die worden genomen voor de habitattypen, is een gunstige bijkomstigheid.

Een inspreker is van mening dat een groot deel van het habitatype ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A) verdroogd is en verzoekt dat voor dit habitatype de doelstelling gewijzigd wordt in kwaliteitsverbetering. De inspreker geeft aan dat hier mogelijkheden voor zijn met het aanpassen van grondwaterstanden, via hydrologische maatregelen, als met het verlagen van het maaiveld. De inspreker motiveert dat de aanwijzing van een groot deel van het Natura 2000-gebied als TOP-lijst gebied aangeeft dat hydrologische maatregelen reeds op stapel staan.

De zienswijze is niet overgenomen. Het habitatype ruigten en zomen, moerasspirea (H6430A) verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling sluit hierop aan en luidt "behoud oppervlakte en kwaliteit". De doelstelling staat in het gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid op behoud, conform de landelijke doelstelling. Gezien deze landelijke behoudsdoelstelling is er geen reden om in dit gebied een ambitieuzere doelstelling neer te leggen. Dit betekent niet per definitie dat uitbreiding van het subtype niet mag worden gerealiseerd. Mogelijk kunnen de ruigten en zomen meeliften op de maatregelen die worden genomen voor een ander habitatype.

Een inspreker acht de uitbreiding van het areaal kalkmoerassen (H7230) niet haalbaar in het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid. De inspreker verzoekt om de uitbreidingsdoelstellingen voor dit habitatype voorlopig te laten vervallen en middels onderzoek eerst de consequentie van peilveranderingen

³⁵ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

beter in beeld te brengen om te zien waar kansen liggen en maatregelen nodig zijn. Volgens de inspreker zijn voor uitbreiding forse peilverhogingen nodig, wat invloed heeft op het gebruik van de omgeving. De inspreker betwijfelt of er maatschappelijke acceptatie voor deze maatregel zal bestaan.

De zienswijze is niet overgenomen. Aangezien het habitatype kalkmoerassen landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert, wordt landelijk uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd. In het Lingegebied & Diefdijk-Zuid zijn hiervoor goede mogelijkheden en wordt de doelstelling "haalbaar en betaalbaar" geacht (zie ook Nota van Antwoord paragraaf 3.4). In het beheerplan zullen de doelstellingen in ruimte, omvang en tijd uitgewerkt worden. Hier zullen ook, indien van toepassing, hydrologische aanpassingen aan de orde komen.

Enkele insprekers zijn van mening dat het habitatype kalkmoerassen (H7230) nooit aangemeld is in 2003 voor het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid. De aanwijzing van dit habitatype is volgens een inspreker zeer schadelijk voor de ontwikkeling van het gebied voor landbouw, industrie, woningbouw en het verkeer. Een andere inspreker vreest problemen te krijgen met de ammoniakemissie. De insprekers verzoeken de aanwijzing opnieuw te bekijken en te herroepen en de insprekers benadrukken dat de uitstraling naar omliggende bedrijven geminimaliseerd moet worden.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. Ten tijde van de aanmelding was niet bekend dat het habitatype kalkmoerassen voorkomt in Lingegebied & Diefdijk-Zuid. Toen later is gebleken dat het habitatype voorkomt op enkele binnendijkse percelen bij Acquoy, is dit zeldzame habitatype toegevoegd in het ontwerpbesluit. Vanuit de Habitatrichtlijn heeft Nederland de verplichting om alle in het gebied aanwezige habitattypen en soorten aan te wijzen en te beschermen. Zie verder Nota van Antwoord, paragraaf 3.3. In het beheerplan zullen de doelstellingen in ruimte, omvang en tijd uitgewerkt worden. Dan zullen de benodigde maatregelen ook aan de orde komen.

Een inspreker is van mening dat een groot deel van de huidige vochtige alluviale bossen (H91E0) verdroogd is en verzoekt dat voor dit habitatype de doelstelling gewijzigd wordt in kwaliteitsverbetering. De inspreker geeft aan dat hier mogelijkheden voor zijn met het aanpassen van grondwaterstanden, via hydrologische maatregelen, als met het verlagen van het maaiveld. De inspreker motiveert dat de aanwijzing van een groot deel van het Natura 2000-gebied als TOP-lijst gebied aangeeft dat hydrologische maatregelen reeds op stapel staan.

De zienswijze is gedeeltelijk overgenomen. Voor alle drie de subtypen, *zachtouthooibossen* (H91E0A), *essen-iepenbossen* (H91E0B) en *beekbegeleidende bossen* (H91E0C) van het habitatype vochtige alluviale bossen zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor dit gebied. Met de huidige kennis blijken er goede potenties voor kwaliteitsverbetering aanwezig te zijn voor het subtype *beekbegeleidende bossen* (H91E0C). De doelstelling is op het aspect kwaliteit aangepast van behoud naar verbetering. Het subtype lift mee op de ontwikkeling tegen verdroging van het gebied in het kader van de TOP-lijst van verdrogingsgebieden. De andere twee subtypen *zachtouthooibossen* (H91E0A), *essen-iepenbossen* (H91E0B) blijven onveranderd. Gezien het geringe belang van dit gebied voor deze twee subtypen en/of de reeds goede kwaliteit is een behoudsdoelstelling geformuleerd. Zie verder Bijlage B.1 en B.4 van de Nota van Toelichting.

Het is volgens enkele insprekers niet duidelijk over welke bossen het gaat als er gesproken wordt over vochtige alluviale bossen, beekbegeleidende bossen (H91E0C) langs de Diefdijk bij Leerdam omdat daar volgens de insprekers geen beek of rivier loopt. De insprekers vragen om duidelijkheid.

Dit habitatype dient direct of indirect onder invloed te zijn van beek- of rivierwater (Profielendocument 2008). De vochtige alluviale bossen langs de Diefdijk bij Leerdam staan onder indirecte invloed van de Linge door middel van kwel (KIWA) en voldoen daarmee aan deze definitie.

Een inspreker geeft aan dat bijvangsten in de visserij niet veel voorkomen, maar ook niet te voorkomen zijn. Indien Natura 2000-soorten toenemen, zullen mogelijk ook bijvangsten in de toekomst toenemen. De vissers in het gebied gaan volgens de inspreker op een zorgvuldige en verantwoorde wijze om met de huidige populaties bittervoorns (H1134), grote modderkruipers (H1145) en kleine modderkruipers (H1149). De

inspreker verzoekt dat bij het vervolgtraject geen consequenties voor de visserij aan deze doelstellingen worden verbonden.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. Tijdens de beheerplanprocedure zal gekeken worden hoe visserij gecombineerd kan worden met het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker verzoekt de doelstelling van de grote modderkruiper (H1145) te veranderen in "uitbreiding verspreiding en omvang leefgebied en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie". Volgens de inspreker heeft het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid grote potentie voor de uitbreiding van de grote modderkruiperpopulatie.

De zienswijze is overgenomen. Voor de soort is een hersteldoelstelling opgenomen. Zie voor een toelichting bijlage B.4.2 van deze Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat de grote modderkruiper (H1145), kleine modderkruiper (H1149) en kamsalamander (H1166) niet in het aangrenzende wiel (Wiel van Bassa) van het Natura 2000-gebied voorkomen. De soorten komen wel voor in de gegraven poelen en in de moddersloten van de Schaikpolder.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De grote modderkruiper is niet in het desbetreffende kilometerhok, waarin Het Wiel van Bassa gelegen is, waargenomen. Wel in het naastgelegen De Geeren. Waarnemingen van de grote modderkruiper zijn verder nog bekend in het gebied onder andere ten noorden van Asperen, rond de Nieuwe Zuider Lingendijk, ten noordwesten van Kedichem en de door de inspreker genoemde Polder Nieuw-Schaayk en Oud-Schaayk. De kleine modderkruiper is het desbetreffende kilometerhok in de periode 1999-2004 waargenomen. Recentelijk is de kleine modderkruiper ook net ten noorden van het wiel aangetroffen. Daarnaast is de soort waargenomen op diverse andere locaties in het gebied. In het desbetreffende kilometerhok zijn in periode 2005-2007 en op kleine schaal ook net ten zuiden van het wiel, kamsalamanders waargenomen. De kamsalamander is daarnaast op verschillende locaties in het gebied waargenomen, waaronder de door de inspreker genoemde Polder Nieuw-Schaayk. Gezien de verplichting vanuit de Habitatrichtlijn en aangezien de soorten in het gebied voorkomen, zullen instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgenomen.

Een inspreker is van mening dat de kleine modderkruiper (H1149) niet specifiek is voor Lingegebied & Diefdijk-Zuid en dat bij de landelijke doelstelling van uitbreiding van de populaties het gebied nauwelijks een rol speelt. De inspreker verzoekt daarom de kleine modderkruiper niet als soort op te nemen.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen van het besluit geleid. De kleine modderkruiper is op verschillende locaties in het gebied waargenomen. Ook voor gebieden die niet tot de belangrijkste gebieden van de soort behoren, maar waar de soort wel voorkomt zullen instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen voor de soort moeten worden opgesteld om aan de wettelijke verplichtingen van de Habitatrichtlijn te voldoen.

Een aantal insprekers heeft de eensluidende mening dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid verzuimt om wetenschappelijke gegevens te verstrekken waaruit blijkt dat de mate van instandhouding van de habitat van de soort kamsalamander (H1166), wat blijktens het standaardformulier in 2003 in goede staat was, zodanig is verslechterd dat de doelstelling hiervoor, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit, noodzakelijk is.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De kamsalamander is op het standaard gegevensformulier voor het aspect Conservation status als A (uitstekend) beoordeeld. Bij de aanmelding van de gebieden in 2003 (en later de aanpassing hiervan in 2004) was de interpretatie van begrippen en definities nog volop in ontwikkeling. Destijds is het begrip "beschermingsstatus" geïnterpreteerd als "hoe goed het beschermd is" (juridisch, planologisch, en aan de hand van bedreigingen uit de omgeving). Er kan verwarring ontstaan indien de "beschermingsstatus" uit 2003 wordt vergeleken met de "staat van instandhouding" die in aanwijzingsbesluiten wordt aangeduid. Het betreft hier een verschil in terminologie. De aanduidingen van beschermingsstatus die voor een gebied zijn aangegeven in het standaard gegevensformulier, kunnen niet worden vergeleken met de instandhoudingsdoelstellingen in het

aanwijzingsbesluit. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau is gebruik gemaakt van inschattingen van de huidige kwaliteit in een gebied (met andere maatstaven) en de potenties in een gebied. Afhankelijk hiervan, en de landelijke doelstellingen is bepaald of een behoud- dan wel een verbeterdoelstelling wordt geformuleerd.

Enkele insprekers verzoeken om de purperreiger (A029) als (complementaire) doelsoort op te nemen in het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid. Een inspreker verzoekt om een uitbreidingsdoelstelling van bijvoorbeeld 50 paren. Een andere inspreker verzoekt om een behoudsdoelstelling, omdat uit onderzoek blijkt dat dit met het huidige aantalsniveau van de purperreiger (tussen de 10 en 25) goed haalbaar is. Deze inspreker is van mening dat voor de soort het handhaven of vergroten van het aantal broedlocaties belangrijk is omdat de nationale populatie afhankelijk is van een klein aantal kolonies met relatief grote aantallen. De inspreker geeft aan dat er reeds samenwerking plaatsvindt met verschillende partijen om het leefgebied in de Linge te verbeteren. De insprekers benadrukken dat het formuleren van een doelstelling voor de purperreiger in Lingegebied & Diefdijk-Zuid nodig is voor het behalen van de landelijke doelstelling, omdat de soort in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert.

De zienswijze is niet overgenomen. Lingegebied & Diefdijk-Zuid is alleen aangewezen als Habitatrichtlijn en niet als Vogelrichtlijngebied. Het gebied voldoet niet aan de eisen om als Vogelrichtlijngebied aangewezen te worden. Het behoort voor geen enkele Vogelrichtlijnsoort tot de belangrijkste gebieden. Daarnaast laat de analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Een inspreker geeft aan dat in het Natura 2000-gebied een moerasvogelsoort voorkomt, zij het in lage aantallen. Dit is de roerdomp (A021) met 3 exemplaren. De inspreker verzoekt dat deze soort opgenomen wordt als doelsoort voor het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gebied herbergt niet ten minste 1% van de nationale broedpopulatie. In de periode 1999-2003 was alleen in 2002 1 broedpaar aanwezig. Uit de periode 1993-1997 zijn geen waarnemingen van broedparen bekend.

Een inspreker geeft aan dat in het Natura 2000-gebied een moerasvogelsoort voorkomt, zij het in lage aantallen. Dit is de snor (A292) met 4 exemplaren. De inspreker verzoekt dat deze soort opgenomen wordt als doelsoort voor het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid voldoet met 2-6 broedparen in de periode 1998-2000 (mededeling SOVON) niet aan het criterium dat het gebied minstens 1% van de landelijke broedvogelpopulatie moet herbergen (1% is 19 broedparen). Daarnaast wordt met de genoemde aantallen niet voldaan aan het criterium dat het gebied van belang zou zijn voor de regionale sleutelpopulatie van de Biesbosch (minstens 130 broedparen).

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de omwonenden van het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen zoals het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEVIII) en de Structuurvisie Plus 2030 van de gemeente Lingewaal. Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³⁶ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

³⁶ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.6. Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstoring effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaand gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota

van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁷, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats³⁸ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen. In het Natura 2000-gebied Lingegebied & Diefdijk-Zuid is het habitatype kalkmoerassen (H7230) het meest gevoelig voor stikstof³⁹.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

³⁷ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

³⁸ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

³⁹ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

Kaderrichtlijn Water

Lingebied & Diefdijk-Zuid maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta⁴⁰ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁴¹.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Waterwinning

Zie Nota van Antwoord 4.5.2.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Een inspreker merkt op dat een deel van de watergangen binnen het Natura 2000-gebied (Linge en Culemborgse Vliet) zijn aangewezen als oppervlaktewaterlichaam voor de Kaderrichtlijn Water. De Natura 2000-aanwijzing mag de realisatie van de Kaderrichtlijn Water-doelen volgens de inspreker niet in de weg staan. De inspreker gaat er vanuit dat de belangrijkste wateren voor de aangewezen Natura 2000-soorten, waaronder de kamsalamander (H1166), de grote modderkruiper (H1145), de kleine modderkruiper (H1149) en de bittervoorn (H1134), niet de waterlichamen betreffen maar de aangrenzende kleinere slootjes en geïsoleerde wateren. Strijdigheid tussen Natura 2000- en Kaderrichtlijn Water-doelen wordt daarmee volgens de inspreker voorkomen.

Zoals hierboven is aangegeven is de afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan van de Kaderrichtlijn Water beperkt tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water. In het beheerplan zal worden aangegeven wat de relatie inhoudt en of er voor wat betreft de kamsalamander, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en bittervoorn afstemming aan de orde is. Zie verder paragrafen 6.3.1 en 6.3.2 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker vreest dat voor de instandhouding van een habitatype de maatregel vernatting een negatief effect met zich meebrengt voor veelal agrarische gronden. De inspreker geeft aan dat consequenties volstrekt onduidelijk zullen zijn voor de aangrenzende agrarische gronden aan het Natura 2000-gebied Lingebied & Diefdijk-Zuid richting het Kortgerecht.

Bij het opstellen van de instandhoudingdoelstellingen is bepaald in welke gebieden uitbreiding en kwaliteitsverbetering het meest kansrijk zijn, aansluiten bij bestaand beleid en de minste inspanning vereisen. Eventuele gevolgen voor de omgeving en daartoe te treffen maatregelen zullen worden uitgewerkt in het beheerplan.

⁴⁰ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁴¹ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Met name het waterbeheer en dijkgrasbeheeren de cultuurhistorie wordt hierbij een paar maal genoemd. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de kleine modderkruiper (H1149) en de kamsalamander (H1166). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat DLG namens het Rijk. Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

1 december 1986

No. NMF/N 86-16057

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Oeverlanden langs de Linge", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument wordt gevormd door in de uiterwaarden van de rivier de Linge gelegen grienden, bosjes, rietvelden, rietruigten, graslanden, kaden, wielen en waterplassen welke onderdelen in biologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen;

dat het natuurmonument, tezamen met de rivier de Linge een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse rivierenlandschap is, zoals dat in de loop der eeuwen is ontstaan als gevolg van een samenhang van natuurlijke factoren en menselijk handelen;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door met de afwisseling van land en water samenhangende gradiënten die worden bepaald door voedselrijkdom, (micro-)reliëf en bodem;

dat in samenhang met deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden zich een aantal levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene in ons land zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument van belang is als broed-, rust- en fourageergebied voor vogels, waaronder in ons land weinig algemeen tot zeldzaam voorkomende soorten;

dat het natuurmonument door zijn kleinschaligheid en relatieve ongereptheid van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon, mede in relatie tot het open water van de Linge;

- overwegende -

overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de geomorfologische, biologische en hydrologische kenmerken en het natuurschoon maar ook de bodemkundige gesteldheid, de cultuurhistorische waarden en de voor de fauna noodzakelijke rust;

overwegende tenslotte, dat de bescherming van het natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 2 december 1985, nr. NMF/N84-10421, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Oeverlanden langs de Linge";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Gelderland en Zuid-Holland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Oeverlanden langs de Linge", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Arkel, sectie B, nrs. 195 t/m 212, 260, 267, 287, 288, 326, 735, 799, 808, 809, 828, 1062, 1076, 1081, 1086, 1088, 1089, 1093, 1094, 1096, 1123, 1124;
- gemeente Arkel, sectie D, nrs. 112 ged., 124 t/m 126, 129, 133 t/m 135; gemeente Asperen, sectie A, nrs. 303, 351 ged., 352, 362, 363, 582 t/m 584, 603 t/m 605, 612 t/m 615, 641, 653 ged., 654, 656, 661, 669, 848, 854 t/m 859, 863 ged., 871 ged., 872 ged., 1025 t/m 1032, 1101 t/m 1108, 1154 t/m 1157; gemeente Gorinchem, sectie H, nr. 88;
- gemeente Heukelum, sectie C, nrs. 200, 284, 286, 294, 305;
- gemeente Heukelum, sectie D, nrs. 2 t/m 4, 6, 7 ged., 136, 192, 194, 268 t/m 270, 278, 279, 282, 307, 322 ged., 341, 342, 378 t/m 380, 385, 386, 395, 396;
- gemeente Heukelum, sectie E, nrs. 12 t/m 14, 16, 18, 21, 22, 24, 25, 30 t/m 35, 36, 38, 94, 96 t/m 98, 100, 102, 119 t/m 121, 125, 129 t/m 131, 133 t/m 135, 139 t/m 141, 297 ged., 299, 300 t/m 302, 346, 357, 358, 368 ged., 438, 458, 461, 524 t/m 526;

gemeente Kedichem, sectie A, nrs. 988, 989, 1002, 1019, 1040, 1075, 1089, 1109, 1110, 1147, 1163, 1164, 1260 ged., 1261 ged., 1341, 1342, 1535, 1536, 1550 t/m 1555, 1592, 1593, 1632, 1633, 1793, 2183, 2184, 2212, 2254, 2255, 2288, 2289, 2422, 2423, 2448, 2449, 2515, 2516;

gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 89 ged., 90, 91, 173, 174, 236 t/m 240, 317 t/m 319, 349, 350, 357, 432 t/m 434, 547, 548, 559, 744, 746, 747, 748, 753, 795, 943 1136 t/m 1138, 1272 t/m 1276, 1306, 1351, 1352, 1415, 1448, 1449, 1607, 1660, 1661, 1690, 1691, 1799, 1800, 1801, 2000, 2034, 2056, 2199, 2200, 2276, 2278 t/m 2281, 2361, 2362, 2465, 2505, 2506 ged., 2693, 2694, 2736, 2737;

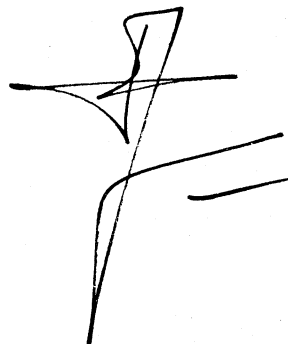
gemeente Leerdam, sectie B, nrs. 1814, 1817, 1818, 8124, 8126, 8371, 8635, 8636, 8919.

II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling geworden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 1 december 1986

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

1. Inleiding

Het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" omvat de natuurwetenschappelijk waardevolle, buitendijks gelegen gronden aan weerszijden van de rivier de Linge ten westen van Asperen. De aan te wijzen terreinen bevinden zich in de gemeenten Giessenlanden, Gorinchem en Leerdam in de provincie Zuid-Holland en Vuren in de provincie Gelderland. Het gehele natuurmonument, waar het beschermd natuurmonument deel van uitmaakt, beslaat een oppervlakte van ca. 250 ha. Onderhavige aanwijzing heeft tot doel de natuurwetenschappelijke en natuurschoonwaarden van de terreinen en wateren die in particulier eigendom zijn te beschermen. De gronden in particulier eigendom (totaal ca. 95 ha) zijn allen terreinen met hoge natuurwaarden die voor een deel in agrarisch gebruik zijn. Overigens ligt het in de bedoeling om de gronden die eigendom zijn van de Staat, totaal ca. 155 ha, aan te wijzen als staatsnatuurmonument.

Het deel van de Linge ten westen van Asperen vormt de benedenloop van de rivier. Als gevolg van waterstaatkundige ingrepen is het oorspronkelijke rivierkarakter dat de Linge vroeger in grotere, later in mindere mate bezat, verdwenen; de Linge is nu een boezemwater en tevens een scheepvaartweg.

Het natuurmonument is tussen de rivierdijken gelegen en wordt gevormd door grienden, bosjes, rietruigten, graslanden, kaden en waterplassen van uiteenlopende omvang waaronder wielen. Het merendeel van de grienden en rietmoerassen vinden we langs het westelijke deel van de Linge; langs het oostelijke deel, tussen Oosterwijk en Asperen, liggen voornamelijk graslanden. De verschillen in abiotische factoren in verschillende delen van het natuurmonument hebben samen met de menselijke invloed geleid tot een grote verscheidenheid aan milieuomstandigheden en een daarmee gepaard gaande soortenrijkdom in zowel floristisch als faunistisch opzicht. Met name de rietmoerassen, verlande wielen en kleiputten zijn van groot belang.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de oeverlanden langs de Linge (pag. 1); de begrenzing van het natuurmonument (pag. 4); de huidige planologische bescherming (pag. 5); de rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument (pag. 6) met onder meer een uitleg over het vergunningstelsel en de mogelijkheden die een beheersplan kan bieden, en vervolgens een (zeer) beknopte beschrijving van het huidige gebruik en het gewenste beheer van de terreinen in particulier eigendom (pag. 8).

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De Linge zoals deze van Drumpt naar Gorinchem stroomt, is omstreeks 600 v. Chr. ontstaan als zijarm van de Waal. In de daarop volgende periode van verhoogde rivieractiviteit werd de oeverwal van de Linge afgezet. Het stroomgebied was toen veel breder dan nu, waardoor thans tussen de oeverwal en de Linge een strook laaggelegen gronden te vinden is. Door het voortdurend verplaatsen van de bedding van de rivier komen er in deze strook veel hoogteverschillen voor.

De Linge verloor aan betekenis toen zij in het begin van de 14e eeuw bij Tiel door een dam van de Waal werd gescheiden.

Bedijking vond reeds plaats vanaf de 2e helft van de 11e eeuw. Sindsdien zijn twee nieuwe bodemtypen ontstaan: de uiterwaardgronden, welke tijdens overstromingen in de winter werden afgezet en de overslaggronden, die bij dijkdoorbraken werden gevormd. De rivierdijken rusten op de oeverafzettingen. Deze zijn aan de noordzijde van de rivier breder dan aan de zuidzijde. Dijkdoorbraken hebben met name daar plaatsgevonden waar de oeverwal zeer zandig ontwikkeld was.

De gronden in de uiterwaarden zijn geulafzettingen van de rivier; in de lagere delen kleigronden met een veen- of een ongerijpte ondergrond, en op de hogere delen kleigrond waarin over korte afstand aanzienlijke verschillen in profielverloop en bouwvoorwaarden voorkomen.

Sinds de bedijking is in de uiterwaarden klei gewonnen. Vroeger ging dat willekeurig, namelijk daar waar voldoende delfstof dicht aan de oppervlakte lag. Door de eeuwen heen is er ook afgegraven om de dijk op te hogen. In de laatste eeuw is de klei systematisch afgegraven als grondstof voor de steenfabrieken, waarvan er nog één (niet meer functionerende) in de Koornwaard (gem. Heukelum) staat. Door de kleinschalige ontkleiingen was een afwisselend patroon van waterputten en ribben ontstaan. Restanten hiervan zijn nog te vinden in Den Oel, langs de rand van de Put van Heuff en nabij de Put van Looyen (tegenover Arkel). Door (latere) ontzanding tot grote diepte in de Koornwaard en de Put van Heuff (en door uitvoering van de werken in de toekomst ook in de uiterwaard nabij de Put van Looyen tegenover Arkel) zijn grote watervlakten ontstaan. Door de afgravingen heeft zich op een aantal plaatsen een nieuw bodemtype kunnen vormen als gevolg van verlanding in open water.

Opslibbing heeft plaatsgehad toen de Linge nog een rivierkarakter had met de daarbij behorende jaarlijkse inundaties van de uiterwaarden. Opslibbing treedt tegenwoordig in geringe mate op in de begroeide oeverzones van buitendijkse wielen.

Het huidige peil in de Linge en de daarmee in open verbinding staande wateren is \pm 0.80 meter boven N.A.P. Het waterpeil varieert tussen de 0.70 en 1.20 meter boven N.A.P. (met soms uitschieters tot 1.30 meter boven N.A.P.). Vanouds gold de Linge als een van de schoonste binnenwateren van Nederland. De huidige waterkwaliteit varieert van redelijk tot matig, maar op sommige plaatsen is de kwaliteit gedurende delen van het jaar slecht en wordt het zelfreinigende vermogen van de Linge overbelast.

Van belangrijke invloed op de waterkwaliteit zijn het uitgemalen water van de op de Linge "uitslaande" polders en de lozingen van diverse aard waaronder effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties. De kwaliteit van het oppervlaktewater dat in open verbinding met de Linge staat wordt direct door de waterkwaliteit van de Linge beïnvloed. Beïnvloeding van de kwaliteit van het grondwater geschiedt indirect via de sloten en kleiputten die met de Linge in open verbinding staan.

Naast infiltratie treedt inundatie op tijdens perioden van hoogwater, wanneer het water in verscheidene rietmoerassen boven of tot aan het maaiveld staan.

2.2. Vegetatie en flora

Door de verscheidenheid in milieuomstandigheden is binnen het gebied een aantal vegetatietypen te onderscheiden dat veelal in verband te brengen is met de gradiënten nat-droog en voedselrijk-minder voedselrijk. Onderstaand wordt per terreintype een korte beschrijving van de voornaamste vegetaties gegeven met de daarin voorkomende kenmerkende of bijzondere plantesoorten.

- Open water: Op beschutte plaatsen langs de Linge, in enkele inhammen en in het Wiel bij Rietveld bevindt zich een vegetatie met voornamelijk Witte waterlelie en Gele plomp. Op de sloten die loodrecht op de Linge en daarmee in open verbinding staan, wordt door de scheepvaart een dusdanige zuiging uitgeoefend dat er zich op enkele plaatsen uitsluitend Sterre-kroos heeft kunnen handhaven. In meer stilstaand water drijft een dichte mat van diverse soorten kroos. Waar dit kroosdek wat ijler is, komen tevens Watergentiaan, Veenwortel en Gedoornd hoornblad voor. In een aantal wateren binnen het natuurmonument worden diverse kranswieren aangetroffen en plaatselijk komt Krabbescheer voor.
- Oever- en verlandingszone: De huidige oevers van de Linge zijn door de uitvoering van normalisatiewerken zeer steil. De breedte van de huidige oeverbegroeiing langs de Linge varieert van 0.5 meter op plaatsen waar de oever direct grenst aan de vaargeul, tot 2 meter op plaatsen waar de rivier wat breder is. In de lintvormige begroeiing langs de oevers van rietmoerassen en kleiputten komen o.a. Moerasandoorn, Kleine watereppe, Mattebies en Bitterzoet voor. Op de overgang van land naar water en op plaatsen met betreding (langs de slootranden van de grienden en in begraaide graslanden) treedt een vegetatie op met als kenmerkende soorten Watermunt, Moeras-vergeet-mij-nietje, Zomp-vergeet-mij-nietje, Zwanebloem en Gele lis.
- Riet- en zeggemoerassen: De rietlanden liggen voor het grootste deel aan de noordoever van de Beneden-Linge. Binnen de rietmoerasvegetaties komen, afhankelijk van de grondwaterstand en voedselrijkdom, verschillende typen rietland voor met daarbij behorende kenmerkende en onderscheidende soorten. In de rietlanden die nog gemaaid worden betreft het soorten als Moeraswalstro en Oeverzegge; in de rietruigtevegetaties vrij zeldzame soorten als Bittere veldkers, Zomerklokje en Moeraswolfsmelk. Op de overgang van rietruigte naar schraal hooiland, veelal op plaatsen waar het moeras aan een dijk grenst, komen plaatselijk de vrij zeldzame Rietorchis en de zeldzame Addertong voor. In Den Oel en verspreid door het gebied in kleiputten komt de vegetatie van het soortenarme rietmoeras voor, met riet als dominerende soort.
- Grienden (en andere wilgenopstanden): de meeste grienden liggen in de zuidelijke uiterwaarden. Belangrijk is de ondergroei, waarbij opvallend is dat het zogenaamde hakeffect zeer gering is. Het "hakeffect" is de invloed die de dichtheid van de kroon heeft op de onderbegroeiing. Van grote invloed op de ondergroei is echter wel de gemiddelde grondwaterstand. Veelal komen in de ondergroei algemene rietruigtesoorten voor. Op laaggelegen plaatsen die nog regelmatig overspoeld worden, komen Gele lis en Kleefkruid voor. Op vochtige plaatsen komen Groot springzaad en de zeldzame Moeraswespenorchis voor, terwijl de ondergroei van de grienden op de drogere plaatsen wordt gekenmerkt door onder meer Look-zonder-look en Robertskruid. In de permanente drassige greppels tussen de rabatten zijn Wolfspoot, Smeewortel en Waterzuring te vinden.
- Graslanden: Hiertoe behoren de weilanden, de hooilanden en de dijktaluds binnen het natuurmonument. Tot de hooilanden worden ook gerekend de niet begraaide dijkhellingen, al dan niet met voor- of nabeweid. In samenhang met de waterhuishouding en met de maai- of begrazingsintensiteit is een aantal vegetatie-eenheden te onderscheiden. Op vochtige tot natte plaatsen komt een vegetatie voor met soorten als Echte valeriaan, Moeras-spirea, Rode ogentroost en Moeraskartelblad. In het natuurmonument komt tevens een vegetatie voor met onder anderen de Grote ratelaar en de zeldzame Vleeskleurige orchis; deze schrale soortenrijke vegetatie wordt éénmaal per jaar gemaaid en vervolgens nabeweid.

De soortenrijkste dijkvegetaties treffen we op de zuidhellingen van de Noorderlingedijk aan (in verband met de zuidexpositie) op plaatsen waar geen beweiding of beschaduwing door hoog geboomte optreedt. Op deze dijkhellingen komen naast de algemene graslandplanten als Reukgras en Gewone ereprijs ook Knoopkruid, Gele morgenster, Groot streepzaad, Kraai-look, Bereklauw en Wilde peen voor.

2.3. Fauna

In samenhang met de hiervoor genoemde gevarieerde vegetaties heeft zich in het natuurmonument een eveneens gevarieerde fauna ontwikkeld, met name in ornithologisch opzicht. De ornithologische waarde van de "Oeverlanden langs de Linge" is vooral gelegen in de voor de oeverlanden karakteristieke broedvogelpopulaties. Met name aan water gebonden vogels en de struweelvogels broeden veelvuldig in het natuurmonument. Genoemd kunnen worden Roerdomp, Wouwaapje, Zwarte stern, Rietgors, Grote karekiet, Snor en Rietzanger. Daarnaast broeden er soorten als Bos- en Steenuil, Torenavalk en Blauwborst. In de als grasland in gebruik zijnde terreinen broeden weidevogels als Kievit, Scholekster, Grutto, Tureluur en Watersnip. Gelet op de voorkomende soorten broedvogels, waaronder minder algemene tot zeldzame, moet het natuurmonument als zeer belangrijk worden beschouwd.

Het natuurmonument is bovendien van groot belang voor wintergasten van uiteenlopende aard. Er overwinteren onder anderen Krakeend (in grote aantallen), Pijlstaart, Smient, Nonnetje, Middelste en Grote zaagbek, Kramsvogel, Goudhaantje, Koperwiek en Klapekster alsmede diverse roofvogels als Bruine en Blauwe kiekendief, Sperwer, Buizerd en Boomvalk.

Naast de vogels komen binnen de oeverlanden langs de Linge diverse soorten zoogdieren voor: Egel, muizen (o.a. Dwergmuis en Bosmuis), spitsmuizen (o.a. Dwerg-, Bos- en Waterspitsmuizen) en landroofdieren als Wezel, Hermelijn en Bünzing. Ook zijn er aanwijzingen dat de Otter in het gebied te vinden is.

Voor amfibieën vormen de rietmoerassen, grienden, wielen, kleiputten en sloten langs de Linge uitstekende broedplaatsen en leefgebieden. Aange troffen worden Groene, Bruine en Heikikker, Gewone pad, Rugstreepad en Grote en Kleine watersalamander. In de wateren binnen het natuurmonument leeft een aantal vissoorten waaronder Grote modderkruiper.

Langs de Beneden-Linge komen in totaal ca. 220 verschillende soorten insecten voor waaronder ca. 60 vrij zeldzame. Tevens worden vele soorten mol-lusken (slakken) aangetroffen.

3. Natuurschoon

Vrijwel alle landschapselementen van het Nederlandse rivierlandschap, zoals grienden, rietlanden, wielen, kleiputten, kaden en dijken komen langs de Beneden-Linge naast elkaar voor. Het natuurmonument heeft een kleinschalig karakter; er is een grote afwisseling van de diverse terreintypen op korte afstand. Het natuurmonument is mede in relatie met het open water van de Linge van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

4. Begrenzing

Het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" wordt in grote lijnen gevormd door de buitendijks gelegen gronden aan weerszijden het deel van de rivier de Linge ten westen van Asperen. De grens van de tot het natuurmonument

behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht een onderling samenhangend aantal gebiedsdelen onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht.

De begrenzing ligt in het algemeen op de oeverlijn van de rivier (inhammen uitgezonderd), en op de bovenkant van het dijktaalud aan de rivierzijde. Onder het begrip oeverlijn wordt in dit verband verstaan de grens tussen land (inclusief vegetatie) en water bij het gemiddeld laagste waterpeil. Stroomopwaarts komt de grens overeen met de provinciegrens tussen Zuid-Holland en Gelderland; stroomafwaarts wordt de grens gevormd door de brug, die parallel aan de weg A-15, bij Gorinchem de Linge kruist.

In de aanwijzing zijn niet opgenomen:

- het stroombed van de Linge (oeverlijn tot oeverlijn, m.u.v. inhammen e.d.);
 - woonhuizen met erf en tuin;
 - de bedrijfsterreinen van Heuff, een bedrijfsterrein bij Spijk, het terrein van een voormalige steenfabriek in de Koornwaard, de terreinen van de houthandel en de overslagkade van de glasfabriek bij Leerdam;
 - het volkstuintencomplex in de Vrouwenhuiswaard, de jachthaven en de ijsbaan bij Arkel, het zwembad en de camping bij Kedichem, het dagrecreatieterrein bij Oosterwijk en de jachthaven bij Heukelum;
 - de Eng, voor wat betreft het deel tussen de zomerkade en de winterdijk.
- Voor de begrenzing zij verder naar de bij de beschikking behorende kaart verwezen.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" zijn de bestemmingsplannen van de gemeenten Giessenlanden, Gorinchem, Leerdam en Vuren van belang. Van het landelijk gebied van de voormalige gemeenten Arkel en Kedichem (thans gemeente Giessenlanden resp. Leerdam) zijn bestemmingsplannen "Landelijk Gebied" vastgesteld. Deze hebben echter nog geen rechtskracht vanwege beroepsprocedures bij de Kroon. Voor deze gebieden vigeren dus nog de (oude) "uitbreidingsplannen in hoofdzaken". Voor de gronden behorende tot het natuurmonument geldt dat de (vigerende) oude en nieuwe bestemmingen overeenkomen.

De vigerende bestemmingen worden hieronder weergegeven.

De in de voormalige gemeente Arkel (thans gemeente Giessenlanden) gelegen Vrouwenhuiswaard heeft de bestemming "agrarische doeleinden zonder bebouwing". De uiterwaarden bij Rietveld hebben, voor zover ze binnen het natuurmonument zijn gelegen alle de bestemming "natuurgebied", echter de graslanduiterwaard bij Arkel heeft de bestemming "agrarische doeleinden zonder bebouwing". Het merendeel van de tot het natuurmonument behorende terreinen in de gemeenten Leerdam, Gorinchem en Vuren hebben de bestemming "natuurgebieden", met uitzondering van een deel van de uiterwaard nabij de Put van Looyen, een deel van Den Oel, het grootste deel van de Schobbewaard, een deel van de uiterwaard bij de Appeldijk te Asperen en een deel van de Hoenderwaard die alle de bestemming "agrarische doeleinden zonder bebouwing" hebben. De loswal nabij het Buitenwiel te Kedichem heeft de bestemming "Verkeer". Het perceel Kedichem B 2693 (Hotel Cosmopolite) heeft de bestemmingen "Horecadoeleinden", "Tuin" en "Erf". Een strook van 40 meter uit de kruin van de dijken in de voormalige gemeenten Heukelum, Kedichem en Arkel heeft naast een van bovenstaande bestemmingen tevens als bestemming "Waterstaatsdoeleinden".

De onderhavige bestemmingen bieden weliswaar bescherming, maar missen, voor zover zij zijn vastgelegd in oude "uitbreidingsplannen in hoofdzaken" voorschriften ten aanzien van andere zaken dan bebouwing, terwijl de in de overige (nieuwe) bestemmingsplannen opgenomen planvoorschriften en aanlegvergunningstelsels ten aanzien van het behoud van de aanwezige natuurwaarden niet toereikend zijn. Hetzelfde geldt voor de reeds vastgestel-

de bestemmingsplannen die nog geen rechtskracht hebben vanwege beroepsprocedures bij de Kroon. De bescherming van een bestemmingsplan beperkt zich voorts tot ruimtelijk relevante handelingen, terwijl ook handelingen die in ruimtelijk opzicht niet relevant zijn schadelijk kunnen zijn voor de waarden van het natuurmonument. Bovendien biedt het bestemmingsplan in tegenstelling tot de Natuurbeschermingswet geen mogelijkheden om een actief beheer te regelen.

De oeverlanden langs de Linge zijn in hun geheel aan te merken als natuurgebied. Om deze redenen is in het overleg aangaande de toepassing van de voorrangsinventarisatie van Relatienotagebieden in Zuid-Holland, tussen de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Ge-deputeerde Staten van Zuid-Holland, besloten de agrarisch in gebruik zijnde onderdelen niet in die voorrangsinventarisatie op te nemen.

Delen van het natuurmonument liggen thans binnen de blokgrenzen van de ruilverkavelingen Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. In het kader van de ruilverkaveling Vijfheerenlanden zijn de buitendijkse gronden langs de Linge aangeduid als te handhaven natuurterrein, met uitzondering van delen van de graslanduiterwaard bij Oosterwijk.

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding van de aanwezige waarden.

In het algemeen kan gesteld worden dat het, sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit zoals onder A in de bijlage is beschreven, niet schadelijk in de zin van de artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Desalniettemin is het uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst het beheer van met name de graslandvegetaties meer te richten op de ontwikkeling van de waarden van het gebied. Voor de instandhouding van de aanwezige natuurwaarden is het daarnaast tevens noodzakelijk dat er een betere afstemming plaatsvindt tussen het natuurbehoud enerzijds en het recreatief medegebruik anderzijds.

6.1. Rechtsgevolgen artikel 16 en artikel 17 (toegang)

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (bv. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet. Voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is men gebonden aan het in artikel 12 en 14 bepaalde.

Met behulp van artikel 16 is het mogelijk schadelijke handelingen van bezoekers zoals het crossen met motorvoertuigen en fietsen, surfen (anders dan op daarvoor aangelegde of ingerichte terreinen) tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is.

Ingevolge dit artikel is het mogelijk (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar af te sluiten, ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

6.2. Rechtsgevolgen ex artikel 12 (vergunningen)

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten indien deze een negatieve werking op de in het natuurmonument aanwezige waarden zouden hebben. Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt erop gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten enigzins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen en van oeverbeschoeiingen;
- aanleggen of verharderen van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen van enige omvang;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven, waaronder tevens wordt verstaan het schonen en uitdiepen van wielen; sloten en greppels, anders dan bij wijze van normaal onderhoud (vastgelegd in de Keur) en behoudens de bestaande contracten;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding, waterkwaliteit of waterstand in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals kampeerterrainen, lig- of speelweiden, stranden, picknickplaatsen, aanlegsteigers enz.;
- het gebruik van meststoffen uitgezonderd het voor een voldoende groei van het gewas noodzakelijke;
- het aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen;

- het uitoefenen van de jacht;
- het dunnen, rooien, vellen en planten van bomen, houtopstanden en ander houtgewas of sierplanten;
- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben, waaronder scheuren en frezen van grasland of dijkellingen en het bemesten van dijkellingen met drijfmest of gier;

Werken in het kader van de ruilverkavelingen Alblasserwaard en Vijfheerenlanden zijn eveneens vergunningplichtig. Gemaakte afspraken hierover zullen uiteraard worden gerespecteerd.

In de bij deze toelichting gevoegde bijlage wordt een beschrijving gegeven van het bestaande gebruik dat na de aanwijzing tot beschermd natuurmonument zonder belemmering zal kunnen worden voortgezet.

6.3. Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7. Huidig gebruik en gewenst beheer

7.1 Huidig gebruik

* Huidig gebruik van de terreinen en wateren

Het huidig gebruik wordt hieronder beschreven in relatie tot de voorkomende begroeiingstypen.

Voor de vegetaties in open water wordt geen speciaal beheer gevoerd. De vegetatie van oever- en verlandingszones wordt doorgaans gelijktijdig met de aangrenzende riet- en ruigtevegetaties gemaaid. De meeste sloten worden éénmaal per jaar mechanisch geschoond.

De in het natuurmonument voorkomende rietvelden worden grotendeels jaarlijks gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Het tijdstip waarop het riet gemaaid wordt ligt voor bladriet in het najaar (vanaf 15 augustus) en voor dekriet in de winterperiode (als bladval is opgetreden).

De grienden worden éénmaal in de 3 tot 5 jaar gehakt en veelal ingeboet. De periode waarin de grienden worden gehakt ligt tussen half oktober en half maart. Binnen een aantal gebieden vindt als gevolg van verwaarlozing of achterstallig onderhoud van rietlanden een ontwikkeling plaats naar ruigte.

Het merendeel van de graslanden is in gebruik voor beweiding en ruwvoederwinning. Beweiding geschiedt voornamelijk met jongvee en vetweiders. Daarnaast worden op een aantal plaatsen pony's en paarden geweid. De graslanden in (intensief) agrarisch gebruik worden bemest met drijf- en/of kunstmest.

De dijkhellingen worden gemaaid (ingevolge de Keur is het "bloten" verplicht) of beweid (voornamelijk met schapen).

* Huidig recreatief gebruik

De Linge wordt druk bevaren door uiteenlopende boottypen en wordt gebruikt voor diverse vormen van (meestal watergebonden) recreatie. Langs het onderhavige deel van de Linge ligt een drietal jachthavens. In de uiterwaard tegenover Arkel ligt een dagrecreatieterrein en in de uiterwaard tegenover Kedichem ligt een verblijfsrecreatieterrein. Binnen de grenzen van het natuurmonument ligt een aantal percelen die ingericht zijn ten behoeve van de recreatie, bijvoorbeeld als volkstuintje of als lig- of aanlegplaats voor een boot. Daarnaast wordt door recreanten met boten aangelegd op diverse plaatsen langs de oevers. Op een aantal plaatsen heeft dit een nadelige invloed op de aanwezige natuurwaarden, met name daar waar de oevervegetaties als gevolg van het aanleggen worden beschadigd en de natuurlijke processen worden gestoord. Op vele plaatsen gaan recreanten ook aan land waardoor de aanwezige vegetaties worden beschadigd en de rust wordt verstoord. Een aantal wateren binnen het natuurmonument wordt door sportvissers bevestigd, zowel vanuit (roei)bootjes als vanaf de wal. Ook vanaf de oevers langs de Linge wordt gevestigd, waarbij een tweetal oeverstroken gebruikt wordt voor de wedstrijdvisserij.

* Overig huidig gebruik

Binnen het natuurmonument wordt, op de daartoe verhuurde percelen gejaagd, met name op eenden. Beroepsvisserij wordt door één beroepsvisser uitgeoefend, die het aalrecht in het gehele Lingegebied heeft gehurd. Binnen de grenzen van het beschermd natuurmonument hebben drie woonboten een vaste ligplaats. In de uiterwaard tegenover Arkel (nabij Franschman) zal een ontgronding plaats gaan vinden.

In de bijlage is een onder I nadere uitwerking opgenomen van een aantal van bovenvermelde activiteiten.

7.2 Gewenst beheer

* Gewenst beheer van de terreinen en wateren

Het beheer van het natuurmonument dient gericht te zijn op het behoud of herstel van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon.

Het behoud van de natuurwetenschappelijke waarden, zowel wat betreft de flora als de fauna van de rietmoerassen, grienden, ruigten, wielen en andere waterplassen is voor het grootste deel afhankelijk van een continuering van het tot op heden gevoerde beheer. Voor de rietvelden en de grienden verdient het echter wel aanbeveling het gemaaide of afgehak- te materiaal vóór 15 april af te voeren, ter voorkoming van schade aan rietland of griend en verstoring van de (broed)vogels, Indien er geen vraag is naar bladriet is het toch gewenst dat het riet wordt gemaaid: het gemaaide gewas kan verbrand worden. Dit dient echter wel op vaste plekken aan de rand van het perceel plaats te vinden, bij voorkeur vóór 1 maart. Bij grotere rietmoerassen is het uit een oogpunt van soortenbe- houd (vogels) gewenst enkele brede oeverstroken van meerjarige begroei- ing te handhaven (\pm 10% van de rietbegroeiing). Deze stroken kunnen af- wisselend eens in de twee à drie jaar gemaaid worden.

Het dempen van niet-verlande kleiputten met strooisel is niet gewenst. Er moet gestreefd worden naar een goede, evenredige verdeling in ontwik- kelingsstadia waarin de verschillende oppervlakten griend binnen het na- tuurmonument zich bevinden. Oude uitgeleefde stobben dienen zolang moge- lijk te blijven bestaan in verband met het behoud van nestholten voor holenbroeders en als leefmilieu voor varen, mossen, korstmossen en in- secten. De knotwilgen moeten ongeveer elke 4 jaar geknot worden. Het is met het oog op de ontwikkeling van de botanische waarden en de levensgemeenschappen in sloten en greppels gewenst het graslandver- bruik zoveel mogelijk te extensiveren. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan minder hoge mestgiften, lagere veedichtheden en het over- schakelen op hooilandbeheer. Het is, in het algemeen, ongewenst dat dijk- vegetaties die nu in gebruik zijn als hooiland, in de toekomst worden be- weid.

Het beheer van alle terreinen binnen het natuurmonument zal zich moeten richten op het weren van verontrusting van de fauna, met name voor de vogels tijdens het broedseizoen en voor de wintergasten in najaar en winter.

* Gewenst recreatief beheer

In het kader van de aanwijzing is het wenselijk dat getracht zal worden om in goed overleg met de betrokkenen een verdergaande regulering in het ge- bruik van de oeverlanden langs de Linge door recreanten te bewerkstelli- gen. Behoud van de natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden van het gebied zal hierbij uitgangspunt zijn. Om een indruk te geven van het- geen vanuit dit oogpunt gewenst is volgen hieronder enige opmerkingen.

Het zou wenselijk zijn in overleg met de betrokkenen ten behoeve van het aanleggen door passanten een aantal aanlegplaatsen aan te leggen. Uitgangspunt in het tot op heden met de betreffende instantie gevoerde overleg is dat deze aanlegplaatsen dan worden aangelegd in de directe omgeving van plaatsen waar reeds voorzieningen aanwezig zijn of activi- teiten plaatsvinden. Hierdoor kan bereikt worden dat er een minimum aan directe of indirecte schade aan de natuurwetenschappelijke beteke- nis of landschappelijke waarden van het gebied wordt toegebracht.

In het plan "Recreatieve maatregelen op en langs de Linge" van het re- creatieschap Lingegebied zijn dergelijke maatregelen voorzien. Uitvoe- ring van dit plan kan derhalve een bijdrage leveren aan de sanering van ongewenst aanleggen.

Het vissen door sportvissers vanaf de wal en vanuit bootjes (op wateren opgenomen in de aanwijzing) moet beperkt blijven tot de huidige omvang. Voor het behoud of herstel van de natuurwetenschappelijke waarden is het gewenst delen van het natuurmonument (óók wateren en oevers) al dan niet gedurende bepaalde delen van het jaar, af te sluiten. Met name een

aantal inhammen alsmede een aantal kwetsbare oevers moeten zoveel mogelijk gevrijwaard blijven van verstoring van zowel fauna als flora. Afsluiting zal plaatsvinden na nader onderzoek en na overleg met eigenaren en gebruikers. Afsluiting zal met name bevorderend zijn voor de voor de avifauna noodzakelijke rust, hetgeen in bepaalde delen vooral tijdens het broedseizoen van belang is.

In het kader van een eventueel op te stellen beheersvisie en/of mogelijke beheersplannen kan een zonerings van het recreatief medegebruik nader worden uitgewerkt.

* Gewenst overig gebruik

Mede gelet op het waarborgen van de rust is het gewenst de jacht te richten op het voorkomen van schade aan landbouwgewassen en aan waterkeringen. Uitbreiding van het thans bejaagde gebied is ongewenst. Het totstandkomen van wildbeheersplannen zal worden bevorderd. Het gebruik van de wateren binnen het natuurmonument ten behoeve van de beroepsvisserij kan in de huidige vorm voortgezet worden. Het is gewenst dat de ontgrondingsplas (nabij de Franschman) na de uitvoering van de werkzaamheden op de bij Koninklijk Besluit vastgelegde wijze wordt afgewerkt en opgeleverd. Nieuwe jachtcontracten, nieuwe huurcontracten met betrekking tot de visrechten alsmede nieuwe contracten met betrekking tot ontgrondingen of het plaatsen van woonboten zijn aan een vergunning ex artikel 12 gebonden.

8. Inlichtingen

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot het consulentenschap Natuur, Milieu en Faunabeheer in Zuid-Holland.

Het betrokken districtskantoor is gevestigd te Gouda, Antwerpseweg 1, 2803 PB, telefoon 01820-38644.

Bij geen gehoor kunt u zich wenden tot het kantoor van de consultant te Den Haag, Muzenstraat 30, 2511 VW, telefoon 070-624611, tst. 2134 of 2131.

Bijlage

In deze bijlage wordt beschreven wat verstaan moet worden onder het sinds jaar en dag bestaande gebruik van de terreinen en wateren in het beschermd natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge".

Voor handelingen die schadelijk zijn voor de aanwezige natuurwaarden of het aanwezige natuurschoon ontsieren is een vergunning ingevolge artikel 12 (of een ontheffing ingevolge artikel 16) benodigd.

De in deze bijlage onder I genoemde handelingen worden voor wat betreft de vermelde percelen, gerekend tot het sinds jaar en dag bestaan gebruik en voor deze handelingen is geen vergunning ex artikel 12 (of 16) nodig.

Op de (kadastraal) niet nader aangeduide percelen behoren de genoemde handelingen niet tot het sinds jaar en dag bestaande gebruik. Uitvoering van die handelingen op deze niet nader genoemde percelen is gebonden aan een vergunning ex artikel 12 (of 16). Binnen het onderhavige gebied hebben recent een aantal ongewenste ontwikkelingen plaatsgevonden, zoals het aanleggen aan en betreden van kwetsbare, natuurwetenschappelijke waardevolle oevers, die niet gerekend worden tot het sinds jaar en dag bestaand gebruik. Deze handelingen vallen eveneens in de categorie vergunningplichtige handelingen en worden in deze bijlage onder II genoemd.

I. Bestaand gebruik

Het bestaand gebruik dat zonder vergunning ex artikel 12 zal kunnen worden voortgezet is onderverdeeld in een aantal categorieën, overeenkomstig de indeling die in de toelichting wordt gehanteerd, nl.: agrarisch gebruik, gebruik door recreanten en overig gebruik.

A. agrarisch gebruik

Onder bestaand gebruik van de binnen het beschermd natuurmonument gelegen agrarische gronden wordt gerekend:

- * Het beweiden met uitsluitend schapen van de volgende graslanden en dijkhellingen:
 - gemeente Arkel, sectie B, nrs. 287, 288, 1089 en 1093 ged.;
 - gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 795 (tevens geiten) en 1276;
 - gemeente Asperen, sectie A, nrs. 613, 614, 615, 1103 en 1104;
 - gemeente Heukelum, sectie E, nrs. 97 ged., 129, 130, 131, 133, 134, 135, 140 ged. en 297 ged.;
- * Het beweiden (of bijweiden) met pony's en paarden van de volgende percelen dijkhelling:
 - gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 744, 748 en 2278;
 - gemeente Leerdam, sectie B, nrs. 1814;
 - gemeente Asperen, sectie A, nrs. 603, 604, 605, 857 en 871 ged. 1102;
- * Het beweiden (of bijweiden) met pony's en paarden van de volgende percelen grasland:
 - gemeente Arkel, sectie B, nrs. 326, 809, 1086 ged. en 1088 ged.: sectie D, nrs. 124, 125 en 125;
 - gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 1799 en 1801;
 - gemeente Heukelum, sectie D, nr. 282;
 - Gemeente Asperen, sectie A, nrs. 583 ged., 584 en 1103;

- gemeente Asperen, sectie A, nrs. 612 en 1108;
 - gemeente Heukelum, sectie D, nrs. 2, 3, 4, 6 ged. en 7 ged. (deze percelen worden periodiek geweid met meer dan 80 stuks rundvee).
- * Met betrekking tot het bemesten van grasland behoort het periodiek uitrijden van drijfmest in voor een volgende groei van het gewas toereikende hoeveelheden tot het bestaand gebruik voor wat betreft de volgende percelen:
- gemeente Arkel, sectie B, nrs. 195, 206, 207, 208, 210 en 211; sectie D, nrs. 124, 125 en 126;
 - gemeente Heukelum, sectie D, nrs. 2, 3, 4 en 6 ged. 282.
 - gemeente Asperen, sectie A, nrs. 583 ged., 584 en 1103.

De in het voorgaande niet nader genoemde percelen grasland worden beweid met rundvee, al dan niet afgewisseld door beweiding met schapen of gebruik ten behoeve van de ruwvoederwinning, alles zonder gebruikmaking van drijfmest. Vorenstaand gebruik wordt gezien als bestaand gebruik en wordt door de aanwijzing in het kader van de Natuurbeschermingswet niet belemmerd.

B. recreatief gebruik

Handelingen of gebruik dat tot het bestaande gebruik wordt gerekend en dat zonder een vergunning ingevolge artikel 12 dan wel artikel 16 zal kunnen worden voortgezet.

- * Het gebruik als standplaats voor caravans op het perceel, gemeente Heukelum, sectie C, nr. 200. Op grond van de "Caravan- en tentverordening Zuid-Holland" is hiervoor door Gedeputeerde Staten een ontheffing afgegeven, vóór de datum waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is genomen. De door Gedeputeerde Staten aan deze ontheffing verbonden voorwaarden blijven onverkort van toepassing. Het betreft hier ontheffing nr. B-14662, afgegeven d.d. 8 juni 1982, ten name van de erven A. v.d. Plas-Sterk voor maximaal 5 toercaravans.
- * Het gebruik als vaste ligplaats voor een roeiboort of kano.
- * Het gebruik als tuin of volkstuin van de percelen gemeente Heukelum, sectie E, nrs. 14, 16 en 368 ged. en gemeente Asperen, sectie A, nr. 303 ged.
- * Het gebruik als weide voor herten en/of geiten van het perceel gemeente Heukelum, sectie C, nr. 200.
- * Het gebruik als viswater ten behoeve van de sportvisserij van de (werk)-put van Heuff, gemeente Heukelum, sectie E, nr. 438. De eigenaar verleent, met goedkeuring van de Kamer voor de Binnenvisserij een aantal vergunningen (max. 50 jaarvergunningen en 25 dagvergunningen).
- * Het gebruik als viswater ten behoeve van de sportvisserij van het perceel gemeente Asperen, sectie A, nr. 582.
- * Het gebruik als (in de huidige situatie) toegankelijke oever ten behoeve van de sportvisserij van:
 - de Noorderlingedijk tegenover de Korenwaard, vanaf de Schrobbewaard tot de Eng;
 - de Zuiderlingedijk tegenover de Eng, vanaf de Nieuwe Zuiderlingedijk tot en met het oude voetveer (is perceel Heukelum, sectie E, nr. 24);
 - de Noorderlingedijk + oeverland vanaf Kedichem tot het Kedichemse Wiel, gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 943, 1607, 2056, 2199, 2200, 2276, 2361, 2362, 2465, 2693, 2694;
 - de Zuiderlingedijk + overland tegenover het gemaal van de polder Oostervijk, gemeente Heukelum, sectie E, nrs. 129, 130, 131, 133, 134 en 135.

- * Het gebruik als beperkt toegankelijke oeverten behoeve van de sportvisserij vanaf de oever van:
 - noordzijde Oude Zuiderlingedijk, gemeente Asperen, sectie A, nrs. 583, 584 en 1103;
 - oevers van het Veerwiel, gemeente Asperen, sectie A, nrs. 582 ged. en 669 ged.;
 - noordoever van het Galgenwiel, gemeente Asperen, sectie A, nr. 603;
 - oevers van de uiterwaard bij Oostervijk (tegenover Heukelum), gemeente Leerdam, sectie B, nr. 8919; gemeente Heukelum, sectie D, nrs. 278 en 279.

De bestaande looprechten blijven door de aanwijzing als beschermd natuurmonument onveranderd.

- * Het surfen in de maanden juni t/m september op het Buitenwiel te Kedichem (sectie B, nr. 2034 ged.) en aangrenzende delen van de Linge vanaf "moederboten".

C. Overig gebruik

Tot het bestaande overige gebruik, zonder een vergunning ex artikel 12 dan wel artikel 16, zal kunnen worden voortgezet, van de binnen het beschermd natuurmonument gelegen terreinen en wateren wordt gerekend:

- * Het gebruik als ligplaats voor een woonboot waarvoor op grond van de "Woonschepenverordening Zuid-Holland" een ontheffing is afgegeven vóór de datum waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is genomen. De door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland aan deze ontheffing gestelde voorwaarden (incl. de zgn. uitsterfregeling) blijven onverkort van toepassing. Het betreft hier de ontheffing met de nummers:
 - 1) 180270-GS-574 ten name van M.G. Folkerts Jagtenberg te Arkel, perceel gemeente Arkel, sectie B, nr. 1124
 - 2) 070471-GS-170 ten name van T. Westerbeek te Arkel, perceel gemeente Arkel, sectie B, nr. 1124
 - 3) 050280-GS-10319 ten name van L.G. v.d. Oever te Heukelum, perceel gemeente Kedichem, sectie B, nr. 2200.
- * Het gebruik als waterberging, inlaat en/of uitlaatwatering van diverse, niet nader genoemde percelen.
- * Het hebben en onderhouden van één of meerdere werken als genoemd in artikel 3 en 4 van de "Plassenverordening Zuid-Holland", waarvoor vóór de datum waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is genomen, een ontheffing krachtens eerdergenoemde verordening afgegeven is of geacht mag worden te zijn (overgangsregeling). Alle in zo'n ontheffing gestelde voorwaarde blijven onverkort van toepassing.
- * Het ontgronden van 6 ha van het perceel gemeente Heukelum, sectie E, nrs. 524t/m 526 en het afwerken en opleveren van deze ontgronding, conform de voorwaarden gesteld aan deze ontgronding bij Koninklijk Besluit nr. 26, d.d. 28 april 1980.
- * Het uitvoeren van spoedeisende werken bij calamiteiten op grond van de keur van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden en de keuren of politieverordeningen van het Waterschap de Linge en voorts het normaal beheer en onderhoud van de waterkeringen zoals dat tot nu toe plaatsvond m.u.v. het verwijderen van bomen en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen.

- * Het periodiek gebruik als loswal en overslagkade van de percelen gemeente Heukelum, sectie D, nr. 380 ged. en sectie E, nr. 38 ged. en gemeente Kedichem, sectie B, nr. 2056.
- * Het gebruik als ijsbaan van het perceel gemeente Heukelum, sectie E, nr. 121.
- * Het gebruik als losplaats voor werkschepen alsmede het gebruik als tijdelijke afmeergelegenheid voor een zuiger-ponton van het perceel gemeente Heukelum, sectie E, nr. 438 ged.

II. Recente ongewenste ontwikkelingen

Recent hebben zich in het beschermd natuurmonument een aantal ontwikkelingen voltrokken die niet gerekend kunnen worden tot het sinds jaar en dag bestaand gebruik. Voor deze handelingen is vergunning vereist ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Onder deze ongewenste ontwikkelingen wordt verstaan:

- * Het gebruik als lig- en zitplaats en afmeergelegenheid voor vaartuigen (niet zijnde open roeiboten of kano's) van de percelen:
 - gemeente Kedichem, sectie B, nrs. 2280, 2281, 2737 (oud 745 ged.);
 - gemeente Heukelum, sectie D, nrs. 383, 395, 396;
 - gemeente Asperen, sectie A, nrs. 848, 1106 en 1107 ged.
- * Het gebruik als afmeergelegenheid voor het opleggen van (tijdelijke) niet ingebruik zijnde vaartuigen van het perceel gemeente Heukelum, sectie E, nr. 438 ged.
- * Het gebruik als (volks)tuin van het perceel gemeente Asperen, sectie A, nr. 1105.
- * Het aanbrengen van beplanting waaronder fruitbomen en van nature niet in dit gebied voorkomende bomen of struiken op de percelen gemeente Asperen, sectie A, nrs. 848 en 1106.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Directie Natuurbeheer

N/2000/2260

29 mei 2000

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Gelezen het verzoek van NS Railinfrabeheer van 22 april 1999, nr. BR/DSG/00/X/4985-13.200/60, in vervolg op het verzoek d.d. 30 mei 1997, nr. BR/60/U9741931/EM, om ten behoeve van de aanleg van de Betuweroute een gedeelte van de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" (beschikking van de Minister van Landbouw en Visserij, nummer NMF/N 86-16057, d.d. 1 december 1986, Stc. 1987 nr. 2), groot circa 1,5 ha. in te trekken;

Gezien het milieueffectrapport, opgesteld op grond van het Besluit Milieu-Effect-Rapportage 1994, lijst C, artikel 19;

Overwegende, dat gebleken is dat een verantwoorde aanleg van de Betuweroute slechts mogelijk is indien het Tracébesluit "Betuweroute" hier wordt uitgevoerd, waardoor deze route over het meest zuidelijk deel van het aangewezen natuurmonument loopt;

Overwegende dat circa 1,56 hectare van het grondgebied, waarover de Betuweroute en de bijbehorende infrastructuur hier loopt, is aangewezen als beschermd en staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge";

Overwegende dat dit gedeelte van het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" door de aanleg van de spoorlijn, zoals voorzien in het Tracébesluit, zijn natuurwetenschappelijke betekenis verliest en derhalve niet langer kan worden aangemerkt als een natuurmonument in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 31 mei 1999, nr. N992126, houdende het besluit dat de intrekking van de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van een gedeelte van het gebied "Oeverlanden langs de Linge";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde intrekking door Gedeputeerde Staten van Gelderland ingezonden beschouwingen alsmede het door de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte advies;

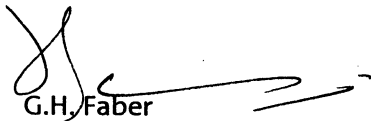
Handelende in overeenstemming met de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Verkeer en Waterstaat;

Gelet op artikel 8 en artikel 21, in samenhang met artikel 11, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

1. De aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument wordt ingetrokken ten aanzien van het gebied bekend onder de naam "Oeverlanden langs de Linge", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Gorinchem, sectie H, nrs. 88, 89, 90 en 298 gedeeltelijk en gemeente Heukelum sectie E, nr. 574 gedeeltelijk, alsmede door een gedeelte dat eigendom is van de Staat, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart GDW 97-4181 en GDW 97-4182.
2. De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

G.H. Faber

TOELICHTING HORENDE BIJ DE BESCHIKKING N/2000/2260

De buitendijkse gebieden langs de Linge, gelegen tussen Gorinchem en de sluizen bij Asperen zijn van grote natuurwetenschappelijke betekenis. Ze ontleen hun waarde aan de natte terreinen, grienden, rietmoerassen en graslanden met een rijke vogelbevolking.

In 1986 zijn de gebiedsdelen, niet in eigendom van de Staat, aangewezen als beschermd natuurmonument (beschikking NMF/N 86-16057, d.d. 01-12-1986).

In 1988 zijn de gebiedsdelen, in eigendom van de Staat, aangewezen als staatsnatuurmonument (beschikking NMF/N88-7077, d.d. 29-07-1988).

Deze beschikking betreft de gedeeltelijke intrekking van de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument.

TRACÉBESLUIT BETUWERROUTE

Op 26 november 1996 heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer het Tracébesluit Betuweroute vastgesteld. Dit besluit is op 3 december 1996 in de Staatscourant bekend gemaakt (Stc. 1996, nr. 232). Op 28 mei 1998 heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan op tegen het Tracébesluit ingestelde beroepen. Daarbij is het Tracébesluit voor het onderhavige gebied in stand gebleven en derhalve onherroepelijk geworden.

In dit Tracébesluit is vastgelegd dat de Betuweroute in het onderhavige gebied direct ten noorden van de bebouwde kom van Gorinchem langs de Rijksweg A 15 aan de noordzijde komt te lopen. Er is hier voorzien in een aan te leggen spoorbrug over de Linge. De thans aanwezige verbindingsweg tussen de weg over de dijk ten westen van de Linge en de weg over de dijk ten oosten van de Linge zal worden verwijderd. Ongeveer op deze strook wordt de nieuwe spoorlijn aangelegd. Ten noorden hiervan komt de nieuw aan te leggen verbindingsweg, ook weer met een brug over de Linge.

Ter voldoening aan het bepaalde in het Besluit Milieu-Effect-Rapportage 1994, Lijst C, artikel 19 is door de initiatiefnemer NS Railinfrabeheer een milieueffectrapport opgesteld (Milieu-Effect-Rapportage Gedeeltelijke intrekking van de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge"). Uit dit rapport blijkt dat ter hoogte van het betrokken gebied de nieuwe infrastructuur op twee plaatsen het meest zuidelijk deel van het beschermd natuurmonument en het staatsnatuurmonument op één plaats aansnijdt. De totale oppervlakte van het te onttrekken gebied beslaat 1,46 hectare. Bij brief is het milieueffectrapport door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aanvaard.

De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft verklaard in te stemmen met dit MER.

BEGRENZING DEELGEBIED 1, gelegen aan de westzijde van de Linge

De nieuwe begrenzing van het beschermd en staatsnatuurmonument loopt aan de weilandzijde langs de nieuw aan te leggen sloot onderaan het nieuwe talud, gelegen in het meest zuidelijk perceel van het natuurmonument. Hierdoor wordt het zuidelijk deel van de Vrouwenhuiswaard aan het natuurmonument onttrokken. Het betreft het grootste deel van de percelen, kadastraal bekend gemeente Gorinchem, sectie H nrs. 88, 89 en 90 gedeeltelijk. De omvang ervan is circa 0,9 ha. Zie voor de begrenzing de bijgevoegde kaart GDW 97-4181.

BEGRENZING DEELGEBIED 2, gelegen aan de oostzijde van de Linge

De nieuwe zuidelijke grens loopt door het watergebied naar de dijk toe, waardoor de zuidelijke smalle strook aan het natuurmonument wordt onttrokken. Het betreft het perceel kadastraal bekend gemeente Heukelum, nr. 438 gedeeltelijk. De omvang ervan is circa 0,6 ha. Zie voor de begrenzing de bijgevoegde kaart GDW 97-4182.

COMPENSATIE

Tijdens de behandeling in de Tweede kamer van het kabinetsbesluit van april 1995 is, met het oog op de hoge landschappelijke en natuurlijke waarde van het Rijnstrangengebied, besloten tot de aanleg van een tunnel onder het Pannerdensch Kanaal. Om de daarvoor benodigde financiële middelen vrij te maken is ervoor gekozen om de aanvankelijk geplande landschappelijke strook langs het gehele tracé te laten vervallen.

Tevens is besloten tot de landschappelijke inpassing van andere bijzondere elementen in het tracé. In maart 1996 werd het Ontwerp-Tracébesluit gepubliceerd, dat aansluit bij de besluiten die in 1995 zijn genomen. In maart 1996 werd ook een Tweede aanvulling op het MER Betuweroute uitgebracht. Tegelijkertijd werd het landschapsplan voor de gehele Betuweroute (maart 1996) uitgebracht. Dit plan omvat een groot aantal maatregelen, waaronder natuurontwikkeling langs de Linge. Dit landschapsplan is in het Tracébesluit van december 1996 (zie hiervoor derde alinea) opgenomen. Met dit pakket aan maatregelen is in het Tracébesluit aan de compensatie van de Betuweroute, voor zover hiervoor naast de mitigerende maatregelen rond de kruising met het Pannerdensch Kanaal ruimte en noodzaak aanwezig geacht werden te zijn, in haar geheel vorm gegeven. De compensatie van de aantasting van natuurwaarden binnen het beschermd en staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" is daarmee ook geregeld. Omdat is uitgegaan van een pakket van maatregelen is niet direct aanwijsbaar welke compensatie direct gekoppeld is aan de aantasting van natuurwaarden binnen het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge".

In het kader van het Landschapsplan Betuweroute is een gebied ten zuiden van de Vrouwenhuiswaard, aan de westzijde van de Linge, ter grootte van circa 0,6 ha bestemd als natuurontwikkelingsgebied. Voor dit gebied is een natuurtechnisch ontwerp opgesteld. Verder vindt ten noorden en ten zuiden van de Betuweroute, aan de westzijde van de Linge oeverontwikkeling plaats. Dit houdt in dat er natuurlijke oevers worden aangelegd van 250 meter ten noorden tot 250 meter ten zuiden van de Betuweroute met een breedte van 20 meter. Bij zowel het natuurontwikkelingsgebied als bij de oeverontwikkeling langs de Linge wordt variatie aangebracht in de abiotische omstandigheden. Als gevolg hiervan en van natuurlijke processen (en eventueel aanplant) zal een gevarieerde vegetatie ontstaan. De hiervoor beschreven natuurontwikkeling kan alleen worden uitgevoerd als de betrokken gronden minnelijk kunnen worden verworven of als eigenaren en beheerders medewerking verlenen.

BEOORDELING WATERBERGING

Overigens treedt als gevolg van de aanleg van de Betuweroute een afname op van de waterbergingscapaciteit van de Linge. In samenspraak met het Waterschap van de Linge en Staatsbosbeheer bestudeert NS Railinfrabeheer de mogelijkheden van extra berging stroomopwaarts van de Linge. Er wordt naar gestreefd om waar mogelijk de compensatie van het bergend vermogen te combineren met een passende mate van natuurontwikkeling.

UITKOMSTEN UIT HET MER GELUID

Naar aanleiding van het uitgevoerde onderzoek, beschreven in het hiervoor genoemde milieueffectrapport, heeft NS Railinfrabeheer besloten om een extra visuele afscheiding te realiseren op de steunberm in het westelijk deel van het studiegebied. Dit gebeurt in de vorm van een hoge beplanting, bestaande uit elzen met een ondergroei van onder meer vlier en meidoorn. Hierdoor zal de visuele hinder van het verkeer op de Zuiderlingedijk voor het natuurmonument afnemen.

De totaalsituatie (A15 en Betuweroute met geluidsschermen) met betrekking tot geluid is beter dan de situatie bij autonome ontwikkeling. De 60dB(A) contour als zijnde de verstoringsgrens van geluid blijft buiten de nieuwe begrenzing van het natuurmonument. Dit betekent dat er geen redenen zijn om hogere geluidsschermen te plaatsen dan in het Tracébesluit voor de Betuweroute is voorgesteld. Bij de bepaling van de 60dB(A) passagecontour zijn de uitgangspunten gehanteerd zoals neergelegd in het Tracébesluit Betuweroute en het daarmee vastgelegde emissieplafond.

Hierbij is uitgegaan van 12 treinen per uur in de nachtperiode met een gemiddelde snelheid van 100 km/uur.

EVALUATIEPROGRAMMA

Voor het evaluatieprogramma is uitgegaan van de voorspelde milieueffecten uit het MER en de aanvulling, leemten in kennis en externe ontwikkelingen.

Volgens het MER zijn de belangrijkste effecten het ruimtebeslag door de aanleg van de Betuweroute (ca 1,46 ha.), schaalvergroting van het landschap en externe effecten als gevolg van geluid.

Het MER constateert leemten in kennis op het gebied van effecten van geluid en trillingen van spoorlijnen op vogelgebieden.

De belangrijkste aspecten binnen het evaluatieprogramma zijn de effecten van de Betuweroute op de vogelstand, in het bijzonder als gevolg van geluid.

Voor de evaluatie en monitoring van deze gevolgen kan worden aangesloten bij het monitoringprogramma in het kader van het Tracébesluit Betuweroute. In dit kader worden de volgende aspecten gemonitord:

- Broedvogelinventarisatie (bos- en weidevogels) in het te onttrekken gebied (1,46 ha.), zo mogelijk in het volgend broedseizoen.
- Broedvogelinventarisatie in het gebied dat wordt beïnvloed door geluid (tot de 45 dB(A)-contour) voor en één jaar na de aanleg van de Betuweroute.
- Meting van het equivalente geluidsniveau voor en één jaar na de aanleg van de Betuweroute. Volgens het MER is er pas verstoring van vogels bij piekgeluid boven de 60 dB(A). Indien de niveaus hoger uitkomen dan verwacht kunnen extra mitigerende maatregelen worden getroffen.

VERGUNNINGEN

Tijdens de aanleg van de spoorlijn en de verplaatsing van de verbindingsweg zal schade aan het resterende deel van het beschermd en staatsnatuurmonument kunnen optreden. Voor de aanlegwerkzaamheden is derhalve een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk. In deze vergunning kunnen nadere eisen worden gesteld aan de aanleg van de spoorlijn en verbindingsweg en bijbehorende grondwerkzaamheden. Ook voor de aanleg van het natuurontwikkelingsgebied is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

Deze vergunningen moeten worden aangevraagd bij het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem. De aanvragen tot vergunning wordt beoordeeld in overleg met het College van GS van Zuid-Holland. Nader inlichtingen hierover zijn te verkrijgen bij de Dienst Ruimte, Wonen en Groen van de provincie Gelderland, telefoon 026-3599575.

Deze vergunning is inmiddels aangevraagd door NS Railinfrabeheer d.d. 19-5-99 en is verleend door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij bij brief TRCO/994196/HTK d.d. 16-11-99.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

29 juli 1988

no. NMF/N88-7077

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied te noemen "Oeverlanden langs de Linge" bestaat uit terreinen, welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (stb.1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Giessenlanden, Gorinchem, Leerdam en Lingewaal en Gedeputeerde Staten van Gelderland en van Zuid-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN119/SN97 met een grijsraster aangegeven gedeelte van "Oeverlanden langs de Linge" dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ
voor deze
DE SECRETARIS-GENERAAL

TOELICHTING

1. Inleiding

Het staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" is gelegen in de gemeenten Giessenlanden, Gorinchem en Leerdam in de provincie Zuid-Holland en in de gemeente Lingewaal in de provincie Gelderland en beslaat een oppervlakte van circa 170 ha.

De als staatsnatuurmonument aan te wijzen percelen zijn eigendom van de Staat en vormen in geomorfologisch, ecologisch, hydrologisch en landschappelijk opzicht één geheel met de in particulier eigendom zijnde percelen van de "Oeverlanden langs de Linge" die op 1 december 1986 zijn aangewezen als beschermd natuurmonument.

"De Oeverlanden langs de Linge" worden gevormd door de in de uiterwaarden van de rivier de Linge gelegen grienden, bosjes, rietvelden, rietruigte, graslanden, kaden, wielen en waterplassen, welke onderdelen in biologisch, geomorfologisch en hydrologisch opzicht een samenhangend geheel vormen. Het merendeel van de grienden en rietmoerassen is gesitueerd langs het westelijk deel van de Linge. Langs het oostelijk deel, tussen Oosterwijk en Asperen, liggen voornamelijk graslanden. De van oorsprong aanwezige variatie in abiotische factoren in dit gebied heeft, in samenhang met de verschillende menselijke invloeden, geleid tot een grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden en daarmee gepaard gaande soortenrijkdom in zowel floristisch als faunistisch opzicht. Met name de rietmoerassen, verlande wielen en kleiputten zijn van groot belang.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van de Oeverlanden langs de Linge, de begrenzing van het staatsnatuurmonument, de huidige planologische bestemming en een beknopte beschrijving van het beheer en de rechtsgevolgen.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De Linge, zoals deze van Drumpt naar Gorinchem stroomt, is omstreeks 600 v. Chr. ontstaan als zijarm van de Waal. In de daarop volgende periode van verhoogde rivieractiviteit werd de oeverwal van de Linge afgezet. Het stroomgebied was toen veel breder dan nu, waardoor thans tussen de oeverwal en de Linge een strook laag gelegen gronden te vinden is. Door het voortdurend verplaatsen van de bedding van de rivier komen er in deze strook veel hoogteverschillen voor.

De Linge verloor aan betekenis toen zij in het begin van de 14^e eeuw bij Tiel door een dam van de Waal werd gescheiden.

Bedijking vond reeds plaats vanaf de tweede helft van de 11^e eeuw. Sindsdien zijn twee nieuwe bodemtypen ontstaan: de uiterwaardgronden, welke tijdens overstromingen in de winter werden afgezet en de overslaggronden, die bij dijkdoorbraken werden gevormd. De rivierdijken rusten op de oeverafzettingen. Deze zijn aan de noordzijde van de rivier breder dan aan de zuidzijde. Dijkdoorbraken hebben met name

daar plaatsgevonden waar de oeverwal zeer zandig van samenstelling was.

De gronden in de uiterwaarden zijn geulafzettingen van de rivier; in de lagere delen kleigronden met een veen- of ongerijpte ondergrond, en op de hogere delen kleigrond waarin over korte afstand aanzienlijke verschillen in profielverloop en bouwvoorwaarden voorkomen. Sinds de bedijking is in de uiterwaarden klei gewonnen. Vroeger ging dat willekeurig, namelijk daar waar voldoende delfstof dicht aan de oppervlakte lag. Door de eeuwen heen is er ook afgegraven om de dijk op te hogen. In de laatste eeuw is de klei systematisch afgegraven als grondstof voor de steenfabrieken, waarvan er nog één (niet meer functionerende) in de Koornwaard (gem. Heukelum) staat. Door de kleinschalige ontkleiningen ontstond een afwisselend patroon van waterputten en ribben. Restanten hiervan zijn nog te vinden in De Oel, langs de rand van de Put van Heuff en nabij de Put van Looyen (tegenover Arkel). Door (latere) ontzanding tot grote diepte in de Koornwaard en de Put van Heuff (en door uitvoering van de werken in de toekomst ook in de uiterwaard nabij de Put van Looyen tegenover Arkel) zijn grote watervlakten ontstaan. Door de afgravingen heeft zich een aantal plaatsen een nieuw bodemtype kunnen vormen als gevolg van verlanding in open water.

Opslibbing heeft plaatsgehad toen de Linge nog een rivierkarakter had met de daarbij behorende jaarlijkse inundaties van de uiterwaarden. Opslibbing treedt tegenwoordig in geringe mate op in de begroeide oeverzones van buitendijkse wielen.

Het huidige peil in de Linge en de daarmee in open verbinding staande wateren is + 0.80 meter boven N.A.P. Het waterpeil varieert tussen de 0.70 en 1.20 meter boven N.A.P. (met soms uitschieters tot 1.30 meter boven N.A.P.). Vanouds gold de Linge als een van de mooiste binnenwateren van Nederland. De huidige waterkwaliteit varieert van redelijk tot matig, maar op sommige plaatsen is de kwaliteit gedurende delen van het jaar slecht en wordt het zelfreinigend vermogen van de Linge overbelast.

Van belangrijke invloed op de waterkwaliteit zijn het uitgemalen water van de op de Linge "uitslaande" polders en de lozingen van diverse aard waaronder effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties. De kwaliteit van het oppervlaktewater dat in open verbinding met de Linge staat wordt direct door de waterkwaliteit van de Linge beïnvloed. Beïnvloeding van de kwaliteit van het grondwater geschiedt indirect via de sloten en kleiputten die met de Linge in open verbinding staan. Naast infiltratie treedt inundatie op tijdens periode van hoogwater, wanneer het water in verscheidene rietmoerassen boven of tot aan het maaiveld staat.

2.2. Vegetatie en flora

Door de verscheidenheid in milieu-omstandigheden is binnen het gebied een aantal vegetatietypen te onderscheiden wat veelal in verband te brengen is met de gradiënten nat-droog en voedselrijk-minder voedselrijk. Onderstaand wordt per terreintype een korte beschrijving van de voornaamste vegetaties gegeven met de daarin voorkomende kenmerkende of bijzondere plantesoorten.

- Open water: Op beschutte plaatsen langs de Linge, in enkele inhammen en in het Wiel bij Rietveld bevindt zich een vegetatie met voornamelijk Witte waterlelie en Gele plomp. Op de sloten die loodrecht op de Linge en daarmee in open verbinding staan, wordt door de scheepvaart een dusdanige zuiging uitgeoefend dat er zich op enkele plaatsen uitsluitend Sterrekroos heeft kunnen handhaven. In meer stilstaand water drijft een dichte mat van diverse soorten kroos. Waar dit kroosdek wat ijler is, komen tevens Watergentiaan, Veenwortel en Gedoornd hoornblad voor. In een aantal wateren binnen het natuurmonument worden diverse kranswieren aangetroffen en plaatselijk komt Krabbescheer voor.

- Oever- en verlandingszone: De huidige oevers van de Linge zijn door de uitvoering van normalisatiewerken zeer steil. De breedte van de huidige oeverbegroeiing langs de Linge varieert van 0.5 meter op plaatsen waar de oever direct grenst aan de vaargeul, tot 2 meter op plaatsen waar de rivier wat breder is. In de lintvormige begroeiing langs de oevers van rietmoerassen en kleiputten komen o.a. Moerasandoorn, Kleine watereppe en Mattebies voor. Op de overgang van land naar water en op plaatsen met betreding (langs de slootranden van de grienden en in begraasde graslanden) treedt een vegetatie op met als kenmerkende soorten Watermunt, Moeras-vergeet-mij-nietje, Zomp-vergeet-mij-nietje, Zwanebloem en Gele lis).

- Riet- en Zeggemoerassen: De rietlanden liggen voor het grootste deel aan de noordoever van de Beneden-Linge. Binnen de rietmoerasvegetaties komen, afhankelijk van de grondwaterstand en voedselrijkdom, verschillende typen rietland voor met daarbij behorende kenmerkende en onderscheidende soorten. In de rietlanden die nog gemaaid worden betreft het soorten als Moeraswalstro en Oeverzegge; in de rietruigtevegetaties vrij zeldzame soorten als Bittere veldkers, Zomerklokje en Moeraswolfsmelk. Op de overgang van rietruigte naar schraal hooiland, veelal op plaatsen waar het moeras aan een dijk grenst, komen plaatselijk de vrij zeldzame Rietorchis en de zeldzame Addertong voor. In De Oel en verspreid door het gebied in kleiputten komt de vegetatie van het soortenarme rietmoeras voor, met riet als dominerende soort.

- Grienden (en andere wilgenopstanden): de meeste grienden liggen in de zuidelijke uiterwaarden. De voorkomende soorten zijn: Schietwilg, Katwilg, Duitse dot, Bittere wilg en Amandelwilg met daarnaast verscheidene bastaarden. De teelt vindt plaats op rabatten.
Belangrijk is de ondergroei, waarbij opvallend is dat het zogenaamde hakeffect zeer gering is. Het "hakeffect" is de invloed die de dichtheid van de kroon heeft op de onderbegroeiing. Van grote invloed op de ondergroei is echter wel de gemiddelde grondwaterstand. Veelal komen in de ondergroei algemene rietruigtesoorten voor. Op laaggelegen plaatsen die nog regelmatig overspoeld worden, komen Gele lis en Kleefkruid voor. Op vochtige plaatsen komen Groot springzaad en de zeldzame Moeraswespenorchis voor, terwijl de ondergroei van de grienden op de drogere plaatsen wordt gekenmerkt door onder meer Look-zonder-look en Robertskruid.

- Graslanden: Hiertoe behoren de weilanden, de hooilanden en de dijk-
taluds binnen het natuurmonument. Tot de hooilanden worden ook
gerekend de niet begraasde dijkhellingen, al dan niet met voor- of
nabeweidning. In samenhang met de waterhuishouding en met de maai-
of begrazingsintensiteit is een aantal vegetatie-eenheden te onder-
scheid. Op vochtige tot natte plaatsen komt een vegetatie voor
met soorten als Echte valeriaan, Moerasspirea, Rode ogentroost en
Moeraskartelblad. In het natuurmonument komt tevens een vegetatie
voor met onder andere de Grote ratelaar en de zeldzame Vleeskleu-
rige orchis; deze schrale soortenrijke vegetatie wordt éénmaal per
jaar gemaaid en vervolgens nabeweid.

De soortenrijkste dijkvegetaties treffen we op de zuidhellingen van
de Noorderlingedijk aan (in verband met de zuidexpositie) op plaat-
sen waar geen beweiding of beschadwing door hoog geboomte op-
treedt. Op deze dijkhellingen komen, naast de algemene grasland-
planten als Reukgras en Gewone ereprijs, ook Knoopkruid, Gele mor-
genster, Groot streepzaad, Kraailook, Bereklauw en Wilde peen voor.

2.3. Fauna

In samenhang met de hiervoor genoemde gevarieerde vegetaties heeft
zich in het natuurmonument een eveneens gevarieerde fauna ontwikkeld,
met name in ornithologisch opzicht. De ornithologische waarden van de
"Oeverlanden langs de Linge" is vooral gelegen in de voor de oever-
landen karakteristieke broedvogelpopulaties. Met name aan water
gebonden vogels en de struweelvogels broeden veelvuldig in het
natuurmonument. Genoemd kunnen worden Roerdomp, Wouwaapje, Zwarte
stern, Rietgors, Grote karakiet, Snor- en Rietzanger. Daarnaast
broeden er soorten als Bos- en Steenuil, Torenvalk en Blauwborst. In
de als grasland in gebruik zijnde terreinen broeden weidevogels als
Kievit, Scholekster, Grutto, Tureluur en Watersnip. Gelet op de
voorkomende soorten broedvogels, waaronder minder algemene tot
zeldzame, moet het natuurmonument als zeer belangrijk worden
beschouwd.

Het natuurmonument is bovendien van groot belang voor wintergasten
van uiteenlopende aard. Er overwinteren onder andere Krakeend (in
grote aantallen), Pijlstaart, Smient, Nonnetje, Middelste en Grote
zaagbek, Kramsvogel, Goudhaantje, Koperwiek en Klapekster, alsmede
diverse roofvogels als Bruine en Blauw kiekendief, Sperwer, Buizerd
en Boomvalk.

Naast de vogels komen binnen de Oeverlanden langs de Linge diverse
soorten zoogdieren voor: Egel, muizen (o.a. Dwergmuis en Bosmuis),
spitsmuizen (o.a. Dwerg-, Bos- en Waterspitsmuizen) en landroofdieren
als Wezel, Hermelijn en Bunzing. Ook zijn er aanwijzingen dat de
Otter in het gebied te vinden is.

Voor amfibieën vormen de rietmoerassen, grienden, wielen, kleiputten
en sloten langs de Linge uitstekende broedplaatsen en leefgebieden.
Aangetroffen worden Groene, Bruine en Heikikker, Gewone pad, Rug-
streeppad en Grote en Kleine watersalamander. In de wateren binnen
het natuurmonument leeft een aantal vissoorten waaronder Grote
modderkruiper.

Langs de Beneden-Linge komen in totaal circa 220 verschillende soor-

ten insecten voor waaronder circa 60 vrij zeldzame. Tevens worden vele soorten mollusken (slakken) aangetroffen.

3. Natuurschoon

Vrijwel alle landschapselementen van het Nederlandse rivierenland- schap, zoals grienden, rietlanden, wielen, kleiputten, kaden en dij- ken komen langs de Beneden-Linge naast elkaar voor. Het natuur- monument heeft een kleinschalig karakter; er is een grote afwisseling van de diverse terreintypen op korte afstand. Het natuurmonument is mede in relatie met het open water van de Linge van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

4. Begrenzing

Het staatsnatuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" wordt gevormd door de buitendijks gelegen gronden van de rivier de Linge welke eigendom zijn van de Staat (Landbouw en Visserij - Staatsbosbeheer en Financiën - Domeinen). De grens van de tot het natuurmonument beho- rende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in landschappelijk, geomorfologisch en ecologisch opzicht een onderling samenhangend aan- tal gebiedsdelen onder de werking van de Natuurbeschermingswet wordt gebracht.

De begrenzing ligt in het algemeen op de oeverlijn van de rivier (inhammen uitgezonderd), en op de bovenkant van het dijkta- lud aan de rivierzijde. Onder het begrip oeverlijn wordt in dit verband verstaan de grens tussen land (inclusief vegetatie) en water bij het gemiddeld laagste waterpeil.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument "Oeverlanden langs de Linge" zijn de bestem- mingsplannen van belang van de gemeenten Gorinchem en Leerdam, als- mede van de voormalige gemeenten Arkel en Kedichem (thans gemeente Giessenlanden) en Asperen en Heukelum (thans gemeente Lingewaal). Voor het landelijk gebied van de voormalige gemeenten Arkel en Kedichem zijn bestemmingsplannen "Landelijk Gebied" vastgesteld. Deze hebben echter nog geen rechtskracht vanwege beroepsprocedures bij de Kroon. Voor deze gebieden vigeren dus nog de (oude) "uitbreidings- plannen in hoofdzaken". Voor de gronden behorende tot het natuurmonu- ment geldt dat de (vigerende) oude en nieuwe bestemmingen overeen- komen. De vigerende bestemmingen worden hieronder weergegeven. De in Arkel gelegen Vrouwenhuiswaard heeft de bestemming "agrarische doel- einden zonder bebouwing". De uiterwaarden bij Rietveld hebben, voor zover ze binnen het staatsnatuurmonument zijn gelegen alle de bestem- ming "natuurgebied". Alle tot het natuurmonument behorende terreinen in de gemeente Leerdam en de voormalige gemeente Asperen hebben de bestemming "natuurgebied". De gronden in de voormalige gemeente Heukelum hebben eveneens de stem- ming "natuurgebied", met uitzondering van de Spijkse Waard met Broekse Uitlaat en een deel van de uiter- waard de Oel, dat de bestemming "agrarische doeleinden zonder bebou- wing" heeft. In de gemeenten Giessenlanden, Leerdam en Lingewaal hebben enkele dijkvakken naast een van bovenstaande bestemmingen,

tevens de bestemming "waterstaatsdoeleinden" over een strook van 40 meter vanuit de kruin van de dijk.

Delen van het natuurmonument liggen thans binnen de blokgrenzen van de ruilverkavelingen Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. In het kader van de ruilverkaveling Vijfheerenlanden zijn de buitendijkse gronden langs de Linge aangeduid als te handhaven natuurterrein.

6. Beheer en rechtsgevolgen

Het beheer van een staatsnatuurmonument is gericht op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis (art. 21, lid 3 van de Natuurbeschermingswet).

Het beheer van het als staatsnatuurmonument aan te wijzen gedeelte van de "Oeverlanden langs de Linge" geschiedt op basis van een door de directeur Staatsbosbeheer vastgesteld beheersplan voor de periode 1983-1993 en wordt uitgevoerd door het Staatsbosbeheer.

Incidentele maatregelen ten behoeve van het beheer, welke niet in het beheersplan zijn geregeld, zullen getoetst dienen te worden aan de eventuele schadelijkheid voor het natuurmonument.

* Beheer in relatie met terreintypen en wateren.

Het beheer komt - in relatie tot voorkomende begroeiingstypen - in hoofdlijnen neer op het volgende:

- Open water en oeverzones:

Voor de vegetatie in open water wordt geen speciaal beheer gevoerd. De vegetatie van oever- en verlandingszone wordt doorgaans gelijktijdig met de aangrenzende riet- en ruigtevegetaties gemaaid.

- Rietvelden:

De rietvelden worden grotendeels jaarlijks gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd.

- Grienden:

De grienden worden éénmaal in de drie tot vijf jaar gehakt en (veelal) ingeboet. Ter bescherming van aanwezige grienden is in de afgelopen jaren een aanzienlijke lengte aan oevers versterkt. Het ligt in het voornemen om de toegepaste constructie de komende jaren op meer plaatsen aan te leggen.

- Graslanden:

Het merendeel van de graslanden is in gebruik voor beweiding en ruwvoerwinning. Beweiding geschiedt voornamelijk met jong vee en vetweiders.

- Dijken:

De dijkhellingen worden gemaaid (ingevolge de Keur is het "bloten" verplicht) of - met name met schapen - beweid. Enige zomerkaden zullen beter beschermd worden. Voor een betere ontsluiting van diverse percelen worden plannen ontwikkeld voor de aanleg van enkele op- en afritten.

* Beheer in relatie met (recreatief) medegebruik

Binnen het natuurmonument wordt op de daartoe verhuurde percelen gejaagd. Beroepsvisserij wordt door één visser uitgeoefend, die het aalrecht in het gehele Linge-gebied heeft gehuurd.

De Linge wordt druk bevaren en wordt gebruik voor diverse vormen van (meestal watergebonden) recreatie. Om het recreatief medegebruik in goede banen te leiden is door Staatsbosbeheer een aantal maatregelen getroffen.

Bij een drietal aanlegplaatsen wordt afmeren toegestaan, te weten bij de (tot passantenaanlegplaats om te houthouwen) vissteiger bij het Spijkse Veer, bij de passantenaanlegplaats in de Broekse Uitlaat, en bij een gedeelte van de zomerkade langs de Eng. Bij de passantenaanlegplaats bij het Spijkse Veer mogen maximaal acht boten afmeren voor een verblijfsduur van ten hoogste 2 x 24 uur. De Broekse Uitlaat is toegankelijk voor boten in de periode van 15 juli tot 1 maart. Bij de passantenaanlegplaats is afmeren voor maximaal tien boten toegestaan. Er geldt een verblijfsduur van ten hoogste 2 x 24 uur. Tevens is het toegestaan een gedeelte van de zomerkade langs de Eng te gebruiken als passantenaanlegplaats voor maximaal tien boten. Ook hier geldt een maximale verblijfsduur van 2 x 24 uur. Op overige plaatsen in het staatsnatuurmonument is het afmeren langs de oevers niet toegestaan, met uitzondering van enkele plaatsen (tegenover het dorpje Spijk en bij de Eng) waar het afmeren ter plaatse voor een beperkt aantal roeiboten als sinds jaar en dag bestaand gebruik wordt gedoogd.

Een aantal wateren binnen het natuurmonument wordt door sportvissers gebruikt. Voor de Broekse Uitlaat geldt een vishuurovereenkomst voor zes jaar voor het schubvisrecht in de periode 1 juli tot 1 maart. Een gedeelte van de oever langs de Linge ter hoogte van de Koornwaard wordt incidenteel gebruikt ten behoeve van de wedstrijdvisserij. Indien er geen alternatieve wedstrijdlocatie langs de Linge gevonden kan worden, is het houden van een beperkt aantal wedstrijden hier toegestaan.

Het viswater van de Koornwaard wordt door de beheerder van het staatsnatuurmonument, Staatsbosbeheer, uitgegeven aan een beperkt aantal sportvissers door middel van privaatrechtelijke seizoens- en dagvergunningen. Het vissen vindt alleen vanaf een roeiboort plaats. Voor het houden van vijf viswedstrijden in de Put van Looyen wordt jaarlijks vergunning verleend.

Perceel Heukelum E 138 is voor zes jaar verhuurd voor visserij. De aanwijzing zal over het algemeen geen wijziging teweeg brengen in het bovenstaand beleid.

* Rechtsgevolgen van de aanwijzing

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen, of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Dit artikel is met name gericht op bezoekers van het natuurmonument. Op grond van dit artikel is het ondermeer verboden de oevers te betreden. Tevens zijn activiteiten als het crossen met motorvoertuigen en/of (brom)fietsen, alsmede het betreden van het staatsnatuurmonument met (al dan niet aangeliijnde) honden niet toegestaan. Dit laatste verbod geldt niet voor de Vrouwenhuiswaard, waar het betreden met aangeliijnde honden op wegen en paden is toegestaan. Het verbod van artikel 16 geldt niet voor personen, voorzover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst, welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor de Minister ontheffing heeft verleend. Ontheffingen kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw en Visserij, directie Natuur, Milieu en Faunabeheer te 's-Gravenhage.

Artikel 17 van de Natuurbeschermingswet biedt de mogelijkheid om (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde perioden af te sluiten, ten behoeve van het behoud of herstel van natuurwaarden.

In ieder geval zijn de volgende wateren, al dan niet voor bepaalde perioden, afgesloten;

- De Broekse Uitlaat in de periode van 1 maart tot 15 juli;
- De Koornwaard het gehele jaar, met uitzondering van roeiboten in gebruik bij houders van visvergunningen;
- De Put van Looyen het gehele jaar.

Deze maatregelen vloeien mede voort uit het door de Directeur Staatsbosbeheer vastgestelde beheersplan. Van deze maatregelen zullen gebruikers worden uitgezonderd voor zover zij van het water gebruik moeten maken ten behoeve van het beheer.

nb-wet/rolinge